

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ústavní záruky práva na osobní svobodu a limity veřejné moci

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma: *Ústavní záruky práva na osobní svobodu a limity veřejné moci* zpracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů a literatury.

.....
Michaela Mišíčková

Poděkování:

Tímto bych nejprve ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce, JUDr. Janě Odehnalové, Ph.D., za její přátelský a milý přístup, odborné vedení práce, a stejně tak za její hodnotné rady a odborné připomínky, které mi poskytla.

Dále si dovoluji poděkovat také svým rodičům a drahým tetám za to, že mi vytvořili skvělé podmínky po celou dobu mého studia.

Obsah

Použité zkratky	8
1. Úvod	9
2. Pojem svobody a osobní svobody	10
2.1. Svoboda	10
2.2. Osobní svoboda	10
3. Zakotvení osobní svobody v právním řádu ČR	13
3.1. Listina základních práv a svobod – čl. 8	13
3.2. Mezinárodní smlouvy o lidských právech	15
3.3. Listina základních práv Evropské unie	17
4. Limity veřejné moci v intencích omezování osobní svobody	18
4.1. Podmínky omezení podle Listiny základních práv a svobod	18
4.1.1. Zadržení	21
4.1.1.1. Zadržení obviněného policejním orgánem	23
4.1.1.2. Zadržení osoby podezřelé	24
4.1.1.3. Příkaz k zadržení	26
4.1.2. Zatčení	26
4.1.3. Vazba	28
4.1.4. Zdravotnické detence	34
4.2. Podmínky omezení podle dalších předpisů	39
4.3. Exkurz - trest odnětí svobody	42
5. Přezkum a kontrola práva na osobní svobodu	44
5.1. Obecné soudy	44
5.1.1. Kompenzace za nezákonné zbavení osobní svobody	47
5.2. Ústavní soud ČR	49
5.3. Evropský soud pro lidská práva	57
6. Závěr	61
Resumé	63
Seznam použité literatury	64

Použité zkratky

LZPS, Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.)
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
EÚLP, Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950, s účinností od 3. září 1953, vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.
ESLP	Evropský soud pro lidská práva, sídlo Štrasburk
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie

1. Úvod

Téma této diplomové práce je „Ústavní záruky práva na osobní svobodu a limity veřejné moci“. Toto téma je na první pohled vymezeno jako poměrně úzké.

Na úvod své diplomové práce se budu pouze krátce zabývat obecně pojmy svobody a osobní svobody. Poté blíže zakotvením osobní svobody v našem právním řádu, a to jak z hlediska ústavní roviny pomocí Listiny základních práv a svobod, tak i v rámci úrovně mezinárodní, pomocí mezinárodních úmluv o lidských právech, kde jako stěžejní zmíním Úmluvu o ochraně lidských práv a svobod. Na závěr se krátce zaměřím na její zakotvení v Listině základních práv Evropské unie v rámci práva EU. Tyto prameny si dovoluji označit z hlediska jejího vymezení jako hlavní.

Jako stěžejní se pokusím nastínit jednotlivé možnosti omezení práva na osobní svobodu podle čl. 8 LZPS, zejména tedy zadržení, zatčení, vazbu, jejich podrobné rozvedení pomocí trestních předpisů, a omezení na základě předpisů občanskoprávních, zejména se zaměřím na ústavní zdravotnickou péči a na další podmínky, za kterých soud omezí, nebo může omezit, osobní svobodu.

Na závěr se budu zabývat kontrolou a přezkumem tohoto práva, a to hlavně pomocí judikatury obecných soudů, Ústavního soudu ČR a Evropského soudu pro lidská práva. Tyto konkrétní řešené případy pomáhají blíže určit ony limity veřejné moci.

Pokud se jedná o právní literaturu, není osobní svoboda dosud jako samostatné téma komplexně zpracováno, ovšem některá omezení osobní svobody, jako např. zadržení a vazba, samostatně zpracovány jsou. Cílem této práce tedy bude pokusit se vymezit a popsat jednotlivá omezení osobní svobody pomocí právních předpisů ČR a judikatury českých soudů. Judikaturu ESLP budu uvádět, vzhledem k naší bohaté judikatuře, jako spíše okrajovou.

2. Pojem svobody a osobní svobody

„Lidé se rodí a zůstávají svobodní a rovní v právech“¹

2.1. Svoboda

Pojem svoboda je pojmem značně širokým, abstraktním. Není možné ho jednoznačně definovat. Vymezení svobody je již od dob Aristotela, který jí chápal jako nezávislost na druhých co do prostředků života, předmětem chápání nejrůznějších filosofů, a to až do dnešní doby.² Každý si tak může utvořit vlastní definici svobody a vymežit, co si pod tímto pojmem představuje. Pouze pokud dotyčný předloží přesvědčivé argumenty, přijmeme definici za vlastní. V případě komplexní analýzy svobody je potřeba spojit přístup filosofický, ekonomický, politický a v neposlední řadě právní.³

Svoboda patří k jednomu z hlavních charakteristických rysů lidské bytosti. Je projevem vlastní vůle nezávisle na jakémkoli vnějším donucení. Zahrnuje v sobě svobodu myšlení, projevu, svědomí, pohybu, vyznání.⁴ Svobodu ovšem nelze chápat jako svévoli. Každý by si měl počínat tak, aby neomezoval svobodu ostatních.

Myslím, že o svobodě vzniklo v průběhu staletí mnoho definic, a proto se s přihlédnutím k této skutečnosti, a tématem mé práce, pokusím spíše definovat a blíže přiblížit pojem užší, a to pojem svobody osobní.

2.2. Osobní svoboda

Osobní svoboda se řadí mezi nejdůležitější lidská práva a svobody. Představuje jedno ze základních osobnostních práv. Zajišťuje ochranu integrity člověka, a to po stránce fyzické a osobní nedotknutelnosti.⁵ Osobní svoboda patří v demokracii k základním hodnotám důstojného života. „*Jako taková může být osobní svoboda v nejširším smyslu definována jako stav člověka prostý jakéhokoli omezení jeho*

---

¹ Článek 1 - Deklarace práv člověka a občana (La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen), ze dne 26. srpna 1789

² KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2

³ LEONI, Bruno a BASTIAT Frédéric. *Právo a svoboda*. 1. vyd. Překlad Martin Froněk. Praha: Liberální institut, 2007, 336 s. ISBN 978-80-863-8950-9

⁴ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2

⁵ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.

chování zákonem nedovoleným donucením (násilím), tj. takový stav, v němž se člověk může chovat libovolně podle svého rozhodnutí, aniž mu kdokoli v nějakém chování mohl nedovoleným způsobem bránit, anebo ho k nějakému chování nedovoleným způsobem nutit.“⁶ Současně ji lze ovšem vnímat i v užším smyslu, tedy pouze jako procesní ochranu před zásahy veřejné moci. „*Osobní svoboda svědčí každému člověku bez ohledu na občanství, svéprávnost, zdravotní stav či věk. Jde o svobodu tzv. první generace.*“⁷ Osobní svoboda je přirozeným právem jednotlivce, ty jsou konkrétnímu člověku daná pouhým narozením. Vedle osobní svobody do přirozených práv řadíme např. právo na život či důstojnost. Jako celek, a v souladu s článkem 1 Ústavy, jsou nezrušitelná (nelze je odebrat, nemohou být zrušena), nepromlčitelná (člověk se jich vždy může dovolat), nezadatelná (člověk se jich nemůže vzdát ve prospěch jiného, nemůže je postoupit) a nezcizitelná (nemohou být žádným způsobem odňata). Právo na osobní svobodu působí absolutně, tj. proti všem, tedy proti osobám fyzickým, právnickým i proti státu samotnému.

Osobní svobodu jako právo je ovšem třeba chápat nikoli jako lidskou svobodu obecně, ale spíše jako jednu ze specifických svobod, jejímž garantem se stává v první řadě stát svým zákonodárstvím.⁸ Její garanci můžeme najít již mnohem dříve v minulosti, a to konkrétně ve významných lidsko-právních dokumentech, Magna Charta Libertatum, nebo také Velká listina práv a svobod je anglický právní dokument z roku 1215, který ve svém článku 39, obsahoval mimo jiné, záruku nedotknutelnosti svobody jednotlivce, že žádný svobodný člověk nesmí být zatčen, uvězněn, zbaven majetku či cti, vyhnán do vyhnanství nebo jakkoliv poškozen, ani nebude pronásledován, a to bez zákonného rozhodnutí vydaného jí rovnými nebo na základě zákona. Tento zákaz svévolného zatčení a uvěznění, mimo případy stanovené zákonem, upravovala také i francouzská Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, a to v článku 7, obdobně bylo i toto zakotveno v americké Bill of Rights z roku 1791.⁹ Vedle těchto dokumentů je také významným historickým zákonem anglický Habeas Corpus Act z roku 1678,

---

⁶ PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. 2. díl Práva a svobody*, 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-170-7

⁷ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

⁸ HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník. 2. rozš. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-740-5

⁹ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

který se zabývá výhradně osobní svobodu a zvláště ochranou před libovolným zatýkáním. U nás byla jako první osobní svoboda zakotvena v zákoně o všeobecných občanských právech státních občanů ze dne 21. prosince 1867.¹⁰

---

¹⁰ Základní zákon č. 142/1867 ř. z.

3. Zakotvení osobní svobody v právním řádu ČR

Právo na osobní svobodu, jakožto jedno z nejdůležitějších lidských práv, je v našem právním řádu zakotveno v normě nejvyšší, a to konkrétně v čl. 8 Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR. „Z hlediska systematiky Listiny osobní svoboda představuje jeden z dílčích aspektů nedotknutelnosti člověka, která je obecně zakotvena v čl. 7 odst. 1 Listiny¹¹ a jejíž některé další aspekty jsou upraveny dále: v čl. 6 – právo na život, čl. 7 – zákaz mučení, krutého a nelidského zacházení, čl. 9 - zákaz nucených prací a i v čl. 10 – právo na osobní čest, lidskou důstojnost atd.“¹² Právo na osobní svobodu spolu s těmito články Listiny rozšiřuje ústavní garance nedotknutelnosti osoby, zejména jako fyzického subjektu. Je tedy zřejmé, že osobní svoboda je součástí svobody obecné a také součástí principu nedotknutelnosti. Institut osobní svobody je vybudován na celé řadě principů, které se vyskytují jak v Listině a Ústavě,¹³ tak i v zákonných úpravách. Patří mezi ně princip zákona, rovnosti, proporcionality, subsidiarity, zákaz diskriminace, zachování lidské důstojnosti a presumpce nevin. Vedle této ústavní garance je svoboda obsažena také v preambulích Ústavy a Listiny.¹⁴ Dále je osobní svoboda garantována v některých mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách. Těmi nejdůležitějšími, a z mého hlediska tedy hlavními, se budu zabývat níže.

3.1. Listina základních práv a svobod – čl. 8

Listina základních práv a svobod byla přijata v roce 1991 do československého právního řádu. Po vzniku České republiky byla na základě usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1991 Sb. vyhlášena jako součást ústavního pořádku ČR. V současné době má Listina 44 článků členěných do šesti hlav. Hlava první obsahuje obecná ustanovení, hlava druhá obsahuje katalog základních lidských práv a svobod, hlava třetí upravuje práva národnostních a etnických menšin, hlava čtvrtá obsahuje hospodářská, sociální a kulturní práva, hlava pátá se zabývá právem na soudní a jinou ochranu, a hlava šestá pak upravuje ustanovení společná. Osobní svoboda je zakotvena v Listině, a to konkrétně v její hlavě

---

¹¹ Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem

¹² KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹³ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹⁴ Svoboda je prohlašována za hodnotu nedotknutelnou

druhé, oddíl první, upravující základní lidská práva a svobody, článek 8. V Listině sice není uvedena definice osobní svobody, je zde ovšem zakotvena její záruka, a to konkrétně v odst. 1 „Osobní svoboda je zaručena.“¹⁵ Pokud toto Listina konstatuje, „*lze této dikci přisoudit obdobný význam jako v článku 7 odst. 1,*¹⁶ *kdy je odpovědností veřejné moci stanovený princip legislativně zabezpečit a mocensky zajišťovat.*“¹⁷ Tato záruka je poté ve druhém odstavci Listiny konkretizována a chrání proti nejintenzivnějším zásahům do tohoto práva. Méně intenzivní zásahy do osobní svobody jsou obsaženy v čl. 14 Listiny, který chrání svobodu pohybu a pobytu. Stát tak chrání před nezákonnými a svévolnými zásahy do tohoto práva. Na druhé straně je právě Listina „*výrazem ústavního zmocnění státu zasáhnout do osobní svobody.*“¹⁸ Případné zásahy musí být nejen v souladu s Listinou, ale i mezinárodními smlouvami. Lze tedy říci, že garance obsažená v čl. 8 odst. 1 Listiny představuje „*lex specialis nejen ve vztahu ke speciálním svobodám garantovaným v oddíle prvním hlavy druhé Listiny, ale též ve vztahu k čl. 8 odst. 2, jenž cílí na nejintenzivnější zásahy do tělesné svobody, z nichž některé speciálně řeší podrobněji čl. 8 odst. 3 až 6.*“¹⁹ Jde o případy omezení či zbavení osobní svobody v souvislosti s trestním a občanským právem. Těmto případům bude věnována následující kapitola.

Ústavní soud ČR judikoval ve svém nálezu ze dne 29. ledna. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06, že „*právu na osobní svobodu náleží v katalogu základních práv a svobod přední místo. To je dáno mimo jiné tím, že v případě jeho porušení může mít reparační a satisfakční funkce právní odpovědnosti vždy pouze omezený účinek. Z toho důvodu již na úrovni ústavního pořádku existuje výslovné omezení možnosti do tohoto práva zasáhnout, které je dále rozvedeno díky principům, které nalezla jurisprudenc ve spojení s teorií. Omezení či dokonce zbavení osobní svobody je možné jen z důvodů a způsobem, který je zákonem stanoven (čl. 8 Listiny), přičemž aplikace příslušných zákonných ustanovení zejména musí být*

---

¹⁵ Článek 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.)

¹⁶ Článek 7 odst. 1 Listiny – Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem

¹⁷ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 80-738-0261-9.

¹⁸ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹⁹ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

*zdrženlivá a nastupovat jen pokud jejich legitimního účelu nelze dosáhnout jinak.*²⁰

3.2. Mezinárodní smlouvy o lidských právech

Při posuzování ochrany osobní svobody jednotlivce je třeba zohlednit existenci celé řady mezinárodních úmluv. Jedním ze základních dokumentů, zakotvujících ochranu lidské důstojnosti na mezinárodní půdě, je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dále rovněž Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (neboli Evropská úmluva o lidských právech), Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.²¹

Ústavním zákonem č. 395/2001 Sb., tzv. euronovela,²² došlo ke změnám v čl. 10 Ústavy, ve kterém bylo do té doby zakotveno, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, kterými je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Přijetím této euronovely²³ byl pojem lidsko-právních smluv vypuštěn a mezinárodní smlouvy vyhlášené, k jejichž ratifikaci dal souhlas Parlament a jimiž je ČR vázána, se staly součástí právního řádu, a zároveň byla zakotvena jejich aplikační přednost před zákonem. Ústavní soud se ve svém nálezu ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb. zabýval postavením mezinárodních smluv o lidských právech a svobodách v reakci na zmíněnou euronovelu,²⁴ a rozhodl, že tyto smlouvy jsou vzhledem k článku 1 odst. 2 Ústavy součástí ústavního pořádku ČR, a to i přesto, že nejsou součástí taxativního výčtu v článku 112 odst. 1 Ústavy, protože v souladu s článkem 9 odst. 2 Ústavy je „v nepřipustnosti změny podstatných náležitostí demokratického právního státu obsažen i pokyn Ústavnímu soudu, dle kterého žádnou novelu Ústavy nelze interpretovat v tom

---

²⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06

²¹ BLECHA, Marek; KOSINKA, Jan Petr; MOTEJL, Otakar; SVOBODA, Milan; VARVAŘOVSKÝ, Pavel, ZDRÁŽILOVÁ Petra. *Vězeňství - III. Právní úprava*, Sborník stanovisek veřejného ochránce práv, 2010, s. 17-34

²² Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²³ Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

*smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod.*²⁵

Jako stěžejní pro ochranu práva na osobní svobodu se mi jeví právě zmíněná Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Z tohoto důvodu se jí budu blíže zabývat. Úmluva byla sjednána v rámci Rady Evropy s cílem garance a ochrany lidských práv. Zároveň byl k účinné vynutitelnosti těchto práv ustaven systém nezávislých soudních orgánů oprávněný projednávat individuální stížnosti na porušení těchto práv. Ačkoliv byla účinná již od 3. září 1953, u nás byla ratifikována 18. března 1992 a publikována pod č. 209/1992 Sb. Text Úmluvy byl postupně novelizován či doplňován o další práva, a to prostřednictvím dodatkových protokolů.²⁶

Podle článku 5 odst. 1 Úmluvy má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost. Tento článek je velmi podrobný a obsahuje výčet důvodů opravňujících stát zbavit jednotlivce svobody spolu s právem rozhodnout, zda bylo zbavení svobody legální.²⁷ Důležitost článku lze doložit vysokým počtem stížností na jeho porušení a odpovídající judikaturu. Článek 5 obsahuje dva rozdílné soubory ustanovení. V odstavci 1 je uvedeno šest kategorií zbavení svobody, mezi něž patří:

- „a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;*
- b) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby proto, že se nepodrobila rozhodnutí vydanému soudem podle zákona, nebo proto, aby bylo zaručeno splnění povinnosti stanovené zákonem;*
- c) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu nebo jsou-li oprávněné důvody k domněnce, že je nutné zabránit jí ve spáchání trestného činu nebo v útěku po jeho spáchání;*
- d) jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán;*
- e) zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků;*

²⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, 403/2002 Sb.

²⁶ HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4. 2003.* Praha: Linde, 2003, 743 s. ISBN 80-7201-417-X

²⁷ ČAPEK, Jan. *Právní slovník evropské ochrany lidských práv.* 2. vyd. Praha: Orac, 2002. 439 s. ISBN 80-86199-55-X

f) zákonné zatčení nebo jiné zbavení svobody osoby, aby se zabránilo jejímu nepovolenému vstupu na území, nebo osoby, proti níž probíhá řízení o vyhoštění nebo vydání.“²⁸

Tento výčet je taxativní. V dalších odstavcích článku 5 Úmluvy jsou obsaženy procesní záruky poskytované jednotlivci, který byl zbaven osobní svobody, jedná se o odst. 2 až 5. Patří mezi ně seznámení zatčeného s důvody zatčení, záruka urychleného předvedení před soudce pro osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, právo zatčeného podat návrh na zahájení řízení, ve kterém se rozhoduje o zákonnosti zatčení, a právo obětí nezákonného zatčení nebo zadržení na poskytnutí odškodnění.²⁹

„Pokud jde o státy, které ratifikovaly Protokol č. 4 k Úmluvě (mezi tyto státy se řadí i Česká republika), je třeba číst článek 5 Úmluvy souběžně s článkem 1 tohoto Protokolu, který zakazuje smluvním státům zbavit jednotlivce svobody pouze pro neschopnost dostát smluvním závazkům.“³⁰ Osobní svoboda se tak stává součástí systému ochrany lidských práv upraveného Úmluvou.

3.3. Listina základních práv Evropské unie

Tento dokument, též původně před Lisabonskou smlouvou nazýván jako Charta základních práv, upřesňuje základní práva v Evropské unii. Listina základních práv EU se stala právně závaznou až teprve spolu s Lisabonskou smlouvou, tj. od 1. prosince 2009. Předtím byla jako nezávazná politická deklarace připojena k Niceské smlouvě o EU.³¹ I zde nalezneme v jejím článku 6 zakotvenou záruku práva na svobodu a osobní bezpečnost. Naopak článek 52 odst. 3 zpětně odkazuje na interpretaci této svobody ve smyslu Úmluvy.³² Podle tohoto ustanovení jsou si svým významem a rozsahem rovnocenná.

---

²⁸ Článek 5 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

²⁹ Článek 5 odst. 2, 3, 4 a 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

³⁰ ČAPEK, Jan. *Právní slovník evropské ochrany lidských práv*. 2. vyd. Praha: Orac, 2002. 439 s. ISBN 80-86199-55-X

³¹ PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5

³² PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. rozš. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5

4. Limity veřejné moci v intencích omezování osobní svobody

Stát, jako nositel veřejné moci, je garantem práva na osobní svobodu a také současně je oprávněn do tohoto práva zasáhnout. Zásah do tohoto práva je možný pouze v souladu s právním řádem ČR, a tedy nejen ústavním pořádkem, ale i mezinárodními smlouvami a právem EU. „*Omezení či zbavení osobní svobody má představovat krajní a výjimečné opatření označované jako ultima ratio a nesmí být ze strany orgánů zneužíváno, a to ani pohrůzkou či nátlakem.*“³³

4.1. Podmínky omezení podle Listiny základních práv a svobod

Ústavně zakotvená práva a svobody nejsou neomezená. Podle článku 4 odst. 2 Listiny tyto meze mohou být za podmínek stanovených Listinou upraveny pouze zákonem. Tato zákonná omezení musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky. Dále je v Listině v článku 4 odst. 4 stanoveno, že při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanoveny. V Listině, v jejím článku 8, je zakotveno zmocnění státu zasáhnout do osobní svobody. „*Způsoby ochrany a způsoby zásahu svěřuje Listina zákonu s tím, že představuje ústavní rámec zákonné úpravy. Listina v čl. 8 upravuje podmínky, při jejichž splnění může nebo také nemusí státní moc zasáhnout do osobní svobody.*“³⁴ Je zde zakotven požadavek, aby omezení stanovil pouze zákon, aby šetřilo podstatu a smysl základního práva a svobody, a ty aby nebyla zneužita k jiným účelům, než ke kterým byla stanovena. Je však třeba mít na paměti, že součástí právního řádu ČR jsou mezinárodní smlouvy dle čl. 10 Ústavy, které mají přednost před zákonem, a jsou bezprostředně aplikačně použitelné. Konkrétně Úmluva ve svém článku 5 obsahuje taxativní výčet případů zbavení osobní svobody a zákonodárce nemůže stanovit žádné další případy nad rámec tohoto článku.³⁵ Listina upravuje případy omezení či zbavení osobní svobody v souvislosti s trestním a občanským právem.³⁶ Ovšem nikdo nesmí být zbaven svobody pouze pro neschopnost dostát

---

³³ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2

³⁴ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

³⁵ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

³⁶ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

smluvnímu závazku. To znamená, že v našem právním systému neexistuje cokoli, co by bylo pojímáno jako dlužnické vězení iniciované, či dokonce zajišťované, věřitelem.³⁷ Do 48 hodinové lhůty se nepočítá omezení osobní svobody při domovní prohlídce, která zadržení předcházela, viz blíže usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. ledna 1998, sp. zn. IV. ÚS 219/97, „*podle kterého výkon domovní prohlídky je úkon trestního řízení a jako takový je osoba, u níž má být provedena, povinna jej strpět. Orgány činné v trestním řízení takový úkon musí provádět při plném respektování čl. 12 odst. 2 Listiny v tom, že domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení pouze na písemný odůvodněný příkaz soudu.*“³⁸ Naopak náleží Ústavního soudu ČR ze dne 8. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 1594/07, stanovil, že je nepřipustné prodlužování zadržení v souvislosti s domovní prohlídkou, a to pokud jsou již při jejím výkonu splněny podmínky zadržení, včetně souhlasu státního zástupce.³⁹

Odstavec 2 Listiny upravuje „jednu ze stěžejních zásad trestního stíhání a tedy i trestního řízení, a to zásadu stíhání ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon, jež má vyloučit bezdůvodné stíhání a zaručit, že do základních práv (zvláště do osobní svobody) nebude zasahováno více, než je nezbytně nutné.“⁴⁰ Toto pravidlo je považováno za ústavní garanci osobní svobody. Institut zbavení osobní svobody je v Listině pojímán obecně a nestanoví žádné konkrétní formy, toto nechává na zákonodárci. Je tedy nutné vycházet z článku 5 Úmluvy, který tento taxativní výčet obsahuje. „*Garance zákonnosti stíhání provází všechna stádia trestního řízení. To však neznamená, že Ústavní soud v kterémkoliv dílčím stádiu bude zasahovat do trestního řízení jako deus ex machina; zpravidla se proto (až na výjimky, např. vůči vazebním rozhodnutím) zabývá zákonností stíhání v celku v rámci řízení o ústavní stížnosti proti konečnému meritornímu rozhodnutí.*“⁴¹ Nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, bylo sice zrušeno usnesení Okresního státního zastupitelství o zahájení trestního řízení, ale zároveň bylo zdůrazněno, „že Ústavnímu soudu, z hlediska jemu Ústavou a zákonem vytyčených pravomocí,

---

³⁷ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 80-738-0261-9.

³⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. ledna 1998, sp. zn. 219/97

³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 1594/07

⁴⁰ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

⁴¹ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

nepřísluší jakkoli přezkoumávat po věcné (meritorní) stránce rozhodnutí o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.) a vyjadřovat se k opodstatněnosti toho kterého trestního stíhání; jde o otázku náležející výlučně do pravomoci příslušných orgánů činných v trestním řízení.⁴² Dále v usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. února 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03, Ústavní soud zaujal „stanovisko, že pouze za situace, pokud by bylo obvinění spojeno se skutečným zásahem do základních práv a svobod, který by bylo nemožné odčinit jinak (vzetí do vazby, zatčení, zadržení podle § 75 tr. řádu), by potom ústavní stížnost po vyčerpání dostupných procesních prostředků ze strany stěžovatele mohla přicházet v úvahu. Dále Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že ingerenci do rozhodování orgánů činných v trestním řízení proto v přípravném řízení považuje, snad s výjimkou zcela mimořádné situace, za zcela nepřípustnou, případně přinejmenším za nežádoucí.“⁴³ Tento postoj byl překonán s poukazem na zcela mimořádnou situaci, spočívající v libovůli rozhodování ve výše uvedeném nálezu Ústavního soudu ČR.⁴⁴ Důvodem zrušení usnesení nebylo věcné přezkoumání, ani případná jeho opodstatněnost, spočíval v naprosté neseznatelnosti rozhodovacích důvodů, tedy nedostatečném odůvodnění.⁴⁵

Zbavení osobní svobody má mnoho podob, nelze ho tedy chápat jen jako trest odnětí svobody, jde také o dočasné zbavení osobní svobody, které bývá označováno jako omezení. Toto omezení má několik podob. „V návaznosti na čl. 8 odst. 2 Listiny trestní řád upravuje jako obvyklý způsob zajištění účasti obviněného na procesních úkonech i jiné způsoby nespojené s omezováním osobní svobody. Mezi ně náleží institut předvolání. Pokud osoba neuposlechne, lze použít důraznější procesní formu, jímž může být uložení pořádkové pokuty. Posléze může být přistoupeno k nejmírnější formě omezení osobní svobody, a to k předvedení. Jestliže jsou zde dány důvody vazby a nelze rozhodnutí o vazbě předem opatřit, může být obviněný či podezřelý krátkodobě zadržen. Není-li obviněný dosažitelný a nelze-li jej předvolat, předvést, nebo zadržet a je-li dán důvod vazby, může být vydán příkaz k zatčení.“⁴⁶ Instituty zadržení, zatčení a vazby jsou předmětem dalších podkapitol. Vlastně díky koncepci článku 8 odst. 2 Listiny jsou zde pro

⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02

⁴³ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. února 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02

⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. února 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03

⁴⁶ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

zákonodárce otevřené možnosti dalších omezení osobní svobody. Ten musí zákonem stanovit důvody, způsob a limity takových omezení.

4.1.1. Zadržení

Zadržení je definováno jako krátkodobé zbavení osobní svobody obviněného (osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, podezřelého ve zkráceném přípravném řízení), a to za účelem přezkoumání důvodů vazby.⁴⁷ Podle Listiny je možno zadržet osobu jen v případech stanovených zákonem, osoba musí být ihned seznámena s důvody zadržení, musí být ihned vyslechnuta, a nejpozději do 48 hodin propuštěna na svobodu nebo odevzdána soudu, soudce poté musí zadrženou osobu do 24 hodin od převzetí vyslechnout a rozhodnout o její vazbě nebo propuštění na svobodu. Tuto lhůtu nelze napravit ani překročit. Pokud je lhůta překročena, stane se zadržení neoprávněné a osoba musí být „*okamžitě propuštěna na svobodu*,”⁴⁸ a to, i pokud by bylo zadržení důvodné. Soudní praxe podle judikatury Ústavního soudu ČR připouští zastavení této lhůty, a to v nález ze dne 4. března 2010, sp. zn. III. ÚS 2170/09, podle kterého „*se jedná o přípustnost stavení takové lhůty po dobu, kdy zadržená osoba není z důvodů svého aktuálního závažného zdravotního stavu vůbec s to být úkonů trestního řízení účastna.*”⁴⁹ V tomto případě byla u stěžovatelky nejdříve zjištěna přítomnost kokainu a po podaném vysvětlení a vzhledem k podezření, že se jedná o kurýra převážejícího omamnou látku v zažívacím traktu, byla zadržena. Následně se podezření potvrdilo a stěžovatelka musela být hospitalizována. „*Ústavní soud se tudíž především zabýval otázkou, zda je přípustné, aby lhůta 48 hodin dle článku 8 odst. 3 věty druhé Listiny neběžela v době, kdy obviněný s ohledem na svůj zdravotní stav není schopen úkonů trestního řízení, a kdy je bez stálého lékařského dozoru bezprostředně ohrožen na životě.* Jelikož bylo v projednávané věci prokázáno, že se stěžovatelka po celou dobu, kdy v jejím zažívacím traktu zůstávala cizí tělesa obsahující kokain, nacházela v bezprostředním ohrožení života, bylo Ústavním soudem dovozeno, že po dobu kdy se nacházela v nemocniční péči a kdy jí z těla postupně vycházely kokony s omamnou látkou, nebyla schopna účastnit se úkonů trestního řízení ani být subjektem zadržení.

⁴⁷ RŮŽIČKA, Miroslav a ZEŽULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 832 s. ISBN 80-7179-817-7

⁴⁸ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

⁴⁹ Nález Ústavní soudu ČR ze dne 4. března 2010, sp. zn. III. ÚS 2170/09

„Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že takovéto stavení lhůty v uvedeném případě možné je.“⁵⁰

Ustanovení o 48 hodinové lhůtě je zatím jediným ustanovením Listiny, které bylo do této doby novelizováno. Ústavní zákon č. 162/1998 Sb., ze dne 12. června 1998 změnil článek 8 odst. 3 ve druhé větě tak, že číslovka 24 byla nahrazena číslovkou 48. Tento ústavní zákon⁵¹ nabyl účinnosti 1. ledna 1999. Podle důvodové zprávy⁵² měl předkládaný návrh zmírnit negativní dopady stávající právní úpravy, neboť zejména z časových důvodů nebyly právě policejní orgány v některých případech schopny zdokumentovat trestnou činnost osoby, jejíž vazba je navrhována, a soud tak poté z důvodu neexistence důvodů takovou osobu ze zadržení propustil. Prodloužení této lhůty o dvojnásobek má umožnit, aby orgány činné v trestním řízení mohly daleko odpovědněji posoudit, zda má být osoba vzata do vazby, nebo zda původní závěr o existenci důvodu vazby pozbyl odůvodněnost. Ústavní soud si o tuto novelu svým způsobem předem řekl, neboť čelil ústavně nepřijatelné praxi faktického prodlužování 24hodinové lhůty o lhůtu tzv. „předzadržení“, tj. zajištění podle zákona o Policii ČR.⁵³ V důsledku toho Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 2. července 1997, sp. zn. Pl. ÚS 2/97, zrušil pro rozpor s Ústavou a Listinou ustanovení § 14 odst. 1 písm. d), e) zákona č. 283/1991 Sb. o Policii ČR, ve znění zákona České národní rady č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících.⁵⁴ Toto ustanovení totiž vzbuzovalo pochybnosti, neboť umožňovalo obcházení ustanovení § 76 trestního řádu⁵⁵ a tím tak porušování článku 8 odst. 3 Listiny. Podle Ústavního soudu je úprava zadržení podle trestního řádu dostatečná a v souladu s Listinou. Vzhledem k potřebě legislativního řešení byla vykonatelnost tohoto nálezu odložena na den 1. července 1998.

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. března 2010, sp. zn. III. ÚS 2170/09

⁵¹ Ústavní zákon č. 162/1998 Sb., ze dne 12. června 1998

⁵² Důvodová zpráva Poslanecké sněmovny 1996-1998, tisk 371

⁵³ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

⁵⁴ Ustanovení § 14 odst. 1 písm. d), e) zákona č. 283/1991 Sb. o Policii ČR, ve znění zákona České národní rady č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících:

Policista je oprávněn zajistit osobu, která

d) byla přistižena při spáchání trestného činu,

e) na základě kriminalisticky doložitelných informací je podezřelá z přípravy, pokusu nebo spáchání trestného činu

⁵⁵ § 76 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů – zadržení osoby podezřelé.

Zadržení se vykonává v policejních celách, kde před umístěním policista odebere zadrženému věci, a o seznamu věcí sepiše protokol. Způsob umístění osob upravuje ustanovení § 30⁵⁶ policejního zákona.⁵⁷ „Zadržená osoba je povinna strpět za podmínek § 82 odst. 3, 4 osobní prohlídku, která směřuje nejen k případnému získání věci důležité pro trestní řízení, ale zejména k ověření podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, jíž by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí.“⁵⁸ Vedle toho jsou po dobu zadržení omezena občanská práva zadrženého, a to taková, jejichž výkon by byl vzhledem k zadržení v rozporu s jeho účelem, anebo taková, která nemohou být buď zcela, nebo zčásti, uplatněna.

Sama Listina k oprávnění zadržení nestačí, podle čl. 8 odst. 3 je v ní výslovně stanoveno, že vyžaduje, aby konkrétní situace a podmínky stanovil zákon. Soulad zadržení se zákonem je tedy prvotní podmínkou ústavnosti.⁵⁹ Tímto zákonem je v daném případě trestní řád,⁶⁰ ve kterém je v § 75-77 upraven institut zadržení. Rozlišuje zadržení obviněného policejním orgánem a zadržení osoby podezřelé.

4.1.1.1. Zadržení obviněného policejním orgánem

Zadržení obviněného policejním orgánem podle § 75⁶¹ se může uskutečnit jen v případě některého z důvodů vazby. Tento zákonný požadavek musí být dán současně s neodkladností tohoto úkonu a nelze-li si rozhodnutí o vazbě předem opatřit. Zde je ovšem policejní orgán povinen toto zadržení oznámit státnímu zástupci, a to bezodkladně spolu s předáním opisu protokolu, který byl sepsán při zadržení, resp. i s dalšími materiály potřebnými pro státního zástupce, aby mohl rozhodnout o případném podání návrhu na vzetí do vazby. Návrh musí být podán v souladu s lhůtou uvedenou v Listině, tedy aby mohl být obviněný do 48 hodin

---

⁵⁶ Do cely se umístí ují odděleně osoby

a) různého pohlaví,

b) mladší 18 let a dospělé,

c) zadržené nebo zatčené, u nichž lze předpokládat, že proti nim bude vedeno společné trestní řízení nebo spolu jejich trestní věci souvisejí,

d) které se chovají agresivně, nebo

e) u nichž lze důvodně předpokládat agresivní chování.

⁵⁷ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

⁵⁹ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

⁶⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

od zadržení postaven před soud nebo propuštěn na svobodu.⁶² Toto zadržení chápeme jako krátkodobý prostředek za účelem provizorního fyzického zajištění obviněného. Zadržení i propuštění obviněného ze zadržení na svobodu má povahu opatření nikoliv rozhodnutí, a proto proti nim není přípustný opravný prostředek.⁶³ Zadržení obviněného může provést pouze policejní orgán,⁶⁴ konající vyšetřování nebo státní zástupce.⁶⁵ Státní zástupce ve své 48 hodinové lhůtě zkoumá, mimo jiné, po doručení protokolu o zadržení obviněného a spisového materiálu, zda: „zadržení následovalo až po zahájení trestního stíhání; věc nesnesla odkladu; podezření z trestné činnosti je dostatečně odůvodněno a jsou dány konkrétní skutečnosti odůvodňující vazbu; policejní orgán, který zadržení provedl, sepsal o zadržení protokol.“⁶⁶ V tomto protokolu o zadržení musí policejní orgán uvést přesný čas, a to na hodiny a minuty přesně, kdy k zadržení došlo, pokud tomu tak není a je tento záznam v rozporu, jde tato skutečnost k tíži orgánům činných v trestním řízení, více v nálezech Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 530/06⁶⁷ a II. ÚS 630/02.⁶⁸ Pokud státní zástupce po provedeném přezkoumání zjistí, že omezení není odůvodněno, rozhodne o propuštění obviněného neprodleně na svobodu, anebo k tomuto opatření vydá pokyn policejnímu orgánu. Vzhledem k poměrně krátké 48 hodinové lhůtě je zapotřebí, aby policejní orgán co nejrychleji předal státnímu zástupci protokol spolu s dalším spisovým materiálem a ten tak měl co nejvíce času rozhodnout o odevzdání soudu či propuštění.

4.1.1.2. Zadržení osoby podezřelé

Zadržení osoby podezřelé podle § 76⁶⁹ se od předešlého případu zadržení liší tím, že se jedná o osobu podezřelou ze spáchání trestného činu, tj. ještě neobviněnou, a současně je-li dán některý z důvodů vazby a jedná-li se o naléhavý případ.⁷⁰

---

⁶² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁶³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

⁶⁴ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁶⁵ § 12 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí státním zástupcem

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 530/06

⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. II. ÚS 630/02

⁶⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zadržet takovou osobu může v tomto případě pouze policejní orgán.⁷¹ I zde je zapotřebí k zadržení předchozího souhlasu státního zástupce a i zde lze souhlas obejít, a to v případech kdy věc nesnese odkladu, anebo souhlas nelze předem dosáhnout, zejména byla-li osoba zadržena při trestném činu či na útěku.

Ustanovení § 76 odst. 2 umožňuje komukoliv, aby omezil osobní svobodu osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté. Smí jí ovšem omezit pouze pokud je to nutné ke zjištění totožnosti, zamezení útěku nebo zajištění důkazů. Je ovšem povinen ji ihned předat policejnímu orgánu,⁷² pokud se jedná o příslušníka ozbrojených sil, ten může být též předán nejbližšímu útvaru ozbrojených sil nebo správci posádky.⁷³ Nelze-li takovou osobu ihned předat, je zapotřebí alespoň některému orgánu omezení svobody oznámit. Zde pro omezení osobní svobody není nutné, aby byl dán některý z důvodů vazby. Tato možnost je ovšem až nejzazší, lze-li účelu dosáhnout jinak, pak je třeba použít takových prostředků. Po zadržení policejní orgán osobu vyslechne a o výsledku sepiše protokol, v němž se označí místo, čas, bližší okolnosti zadržení, osobní údaje zadrženého, jakož i důvody zadržení. Policejní orgán buď po uvážení osobu propustí na svobodu, nebo pokud ji nepropustí, předá státnímu zástupci protokol o jejím výslechu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání a další důkazní materiál tak, aby i zde státní zástupce mohl rozhodnout o podání návrhu na vzetí do vazby, a to vše opět ve lhůtě 48 hodin od zadržení.⁷⁴ Jak již bylo uvedeno výše, tuto lhůtu nelze prodloužit. Zadržení slouží k prozatímnímu fyzickému zajištění osoby podezřelé ze spáchání trestného činu. Účelem tohoto zadržení, na rozdíl od předchozího, není jen přezkoumání důvodů vazby a předložení předpokladů pro rozhodnutí o vazbě, ale také „*provedení všech potřebných úkonů pro prověření podezření ze spáchání trestného činu a pro rozhodnutí, zda bude zahájeno trestní stíhání nebo ve zkráceném přípravném řízení podán návrh na potrestání.*“⁷⁵

---

⁷¹ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁷² § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

⁷⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

4.1.1.3. Příkaz k zadržení

Nově, s účinností od 1. ledna 2014, je v našem trestním řádu⁷⁶ v ustanovení § 76a zakotven příkaz k zadržení. Ten se uplatní jako níže uvedený příkaz k zatčení, ovšem s tím rozdílem, že zde se jedná o osobu nikoli obviněnou, ale pouze podezřelou, které se nedaří doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání, nelze ji předvolat, předvést, nebo bez odkladu zadržet, a je zde dán některý z důvodů vazby. Pokud jsou splněny současně tyto podmínky, soudce vydá na návrh státního zástupce příkaz k jejímu zadržení. Tento příkaz musí obsahovat totožnost osoby, která má být zadržena, tak aby nebylo možno ji zaměnit s jinou, dále přesný popis důvodů, pro které se vydává, a připojit k němu opis usnesení o zahájení trestního stíhání.⁷⁷ Zadržení provádí, jako v předchozích případech, policejní orgány,⁷⁸ které jsou též oprávněny, pokud je to třeba, vypátrat pobyt podezřelé osoby. Policejní orgán, který podezřelou osobu na základě příkazu zadržel, je povinen ji neprodleně doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání, vyslechnout ji a poté předat státnímu zástupci spolu s protokolem o výslechu a dalším důkazním materiálem tak, aby státní zástupce mohl do 48 hodin od zadržení případně podat návrh na vzetí do vazby. Do 24 hodin od doručení návrhu státního zástupce je soudce poté povinen zadrženou osobu vyslechnout a rozhodnout o jejím propuštění na svobodu či vzetí do vazby.⁷⁹ Příkaz k zadržení má formu rozhodnutí svého druhu a není proti němu tak přípustný opravný prostředek.

4.1.2. Zatčení

Zatčením obviněného, na rozdíl od předchozího zadržení, rozumíme zjištění pobytu obviněného za účelem jeho předvedení před soudce k rozhodnutí o uvalení vazby.⁸⁰ Jde o zajišťovací prostředek, který je tedy obdobný institutu zadržení obviněného. Podle článku 8 odst. 4 Listiny zatčená osoba musí být do 24 hodin odevzdána soudu. Soudce poté musí zatčenou osobu do 24 hodin od převzetí

---

⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁷⁸ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁷⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁰ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

vyslechnout a rozhodnout o vazbě nebo ji propustit na svobodu. Obviněného lze zatknout pouze na písemný odůvodněný příkaz soudce.⁸¹

Příkaz k zatčení je upraven v trestním řádu,⁸² konkrétně v ustanovení § 69. Vydává ho vždy soudce, v přípravném řízení na návrh státního zástupce, a v řízení před soudem předseda senátu (samosoudce). Vždy je nezbytné, aby vydání příkazu předcházelo zahájení trestního stíhání. Státní zástupce spolu s návrhem na vydání příkazu k zatčení předloží vyšetřovací spis, obsahující usnesení o zahájení trestního stíhání, a v návrhu uvede popis skutku, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, skutečnosti odůvodňující vzetí do vazby, a také okolnosti vztahující se k nemožnosti zajistit přítomnost obviněného u výslechu. Příkaz k zatčení je vydáván, jestliže je dán některý z důvodů vazby (tyto důvody jsou upraveny v ustanovení § 67) a zároveň obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu. Pokud tedy nejsou méně intenzivní metody zajištění přítomnosti použitelné. K formálním náležitostem příkazu k zatčení patří vedle písemné podoby i jeho odůvodnění, tedy přesná totožnost obviněného, tak, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou, dále stručný popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán, označení trestného činu, který se v tomto skutku spatřuje, a přesný popis důvodů pro které se příkaz vydává.⁸³ Příkaz k zatčení má formu rozhodnutí svého druhu, a proto proti němu není jako opravný prostředek přípustná stížnost.⁸⁴ Zatčení provádí policejní orgány, které též vypátrávají pobyt obviněného.⁸⁵ Poté policejní orgán, který obviněného zatkl, obviněného co nejrychleji předá ve zmíněné lhůtě soudu, který příkaz vydal. Výjimečně, pokud to není možné vzhledem k velké vzdálenosti místa zatčení od místa soudu, musí být obviněný dodán ve stejné lhůtě od zatčení jinému věcně příslušnému soudu. Pokud tedy provádí výslech jiný věcně příslušný soudce, informuje o jeho výslechu soudce soudu věcně příslušného, který příkaz vydal, a ten poté, po získání těchto informací, rozhodne o vazbě a své rozhodnutí oznámí prostřednictvím soudce provádějícího výslech.⁸⁶ Nestane-li se tak, musí být obviněný propuštěn na svobodu. Obviněného, který byl vzat do

---

⁸¹ Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.)

⁸² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

⁸⁵ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁸⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

vazby, dodají do místa výkonu vazby policejní orgány.⁸⁷ O nepřekročení lhůt platí totéž, co již bylo dříve uvedeno u zadržení. Příkazem k zatčení jsou policejní orgány bez dalšího oprávněny např. ke vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek, pokud se zde obviněný nachází.

4.1.3. Vazba

Vazba má několik definic. Jako nejpřesnější se jeví definice „*V. Mandáka, podle které je vazba institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhybat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl nebo se skrýval, mařit nebo ztěžovat objasnění věci nepřipustným způsobem na prameny důkazů nebo konečně pokračoval v trestné činnosti.*“⁸⁸ Toto pojetí vymezuje vazbu nejen z hlediska funkce, ale také přihlíží i k pozitivně právní úpravě důvodů vazby. Vazba slouží jako zajišťovací institut, který ovšem nemá povahu sankční ani výchovnou. Jejím znakem je dočasné omezení svobody, a s tím i některých občanských práv a svobod, které smí být prováděny jen v nezbytné míře. Nesmí být chápána jako předzvěst odsuzujícího rozsudku, neboť to by bylo v rozporu se zásadou presumpce nevinoty. Slouží jako výjimečné opatření, které je procesně nezbytné, ovšem fakultativní. Výjimečnost tohoto institutu je dána také tím, jaké má vazba závažné negativní důsledky. Během jejího výkonu nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného, ani nesmí být podroben psychickému či fyzickému nátlaku.⁸⁹ Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10, „*obsah právního institutu vazby představuje vymezení ústavně akceptovatelných důvodů omezení osobní svobody obviněného s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení. Mezi základní principy omezení svobody vazbou (které musí podústavní právo reflektovat) patří nezbytnost uvalení vazby a držení v ní jen pro určitý legitimní účel, proporcionalita mezi osobní svobodou jednotlivce a zájmem společnosti na omezení této svobody, nezbytnost omezení osobní svobody pro absenci jiného prostředku k dosažení totožného cíle, vyvažování přínosů omezení osobní svobody*

⁸⁷ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, podává výklad o tom, co se rozumí policejními orgány

⁸⁸ RŮŽIČKA, Miroslav a ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 832 s. ISBN 80-7179-817-7

⁸⁹ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

s ohledem na z toho vyplývající ztráty, a konečně výhradní pravomoc soudu rozhodovat“⁹⁰

Ustanovení článku 8 odst. 5 obsahuje „klíčové garance ve vztahu k vazbám, jež však nejsou omezeny jen na vazbu v klasickém slova smyslu, tj. zajišťovací institut pro počáteční stadia trestního stíhání (vazba vyšetřovací), nýbrž dopadají na všechny ostatní druhy vazeb.“⁹¹ Vazba úzce souvisí, a de facto tak v některých případech navazuje, na instituty předchozí, protože pokud není osoba zadržena nebo zatčena propuštěna na svobodu, je tato osoba na základě rozhodnutí soudce omezena na osobní svobodě vazbou. „Listina neurčuje ani neomezuje vazbu pouze na trestní řízení, ale právní řád tak činí.“⁹² Listina výslovně stanoví podmínky vzetí do vazby. Tak lze učinit pouze na základě rozhodnutí soudu z důvodů stanovených zákonem a pouze na dobu stanovenou zákonem. Listina ponechala tuto úpravu na zákonodárci, a tyto podmínky se nachází v ustanovení § 67 a násl. trestního řádu.⁹³

Vzít do vazby lze osobu obviněnou z konkrétního trestného činu. Jde o obviněného, tedy osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Podmínkou takového úkonu je řádné sdělení obvinění - viz náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 46/96⁹⁴. Nelze vzít do vazby ovšem každého obviněného, ale pouze takového, který je stíhán pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí převyšující dvě léta, nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje tři léta.⁹⁵ Tato omezení ovšem neplatí, a obviněného lze vzít do vazby, a to za předpokladu, že uprchl nebo se skrýval; opakovaně se nedostavil na předvolání, nepodařilo se ho předvést ani jinak zajistit jeho účast; jeho totožnost je neznámá a nelze ji zjistit; již působil na svědky či spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností nebo již opakoval trestnou činnost, pro níž je vedeno stíhání, pokračoval v ní, či byl za takovou trestnou činnost v posledních 3 letech odsouzen nebo potrestán. A dále neplatí tato omezení pro úmyslný trestný

---

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10

⁹¹ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

⁹² KLÍMA, Karel a kolektiv. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 80-738-0261-9

⁹³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. června 1996, sp. zn. I. ÚS 46/96

⁹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

čin, pokud je dán důvod vazby podle § 67 písm. c)⁹⁶ a s přihlédnutím k povaze činu vyžaduje vzetí do vazby účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví či jiného obdobného zájmu.⁹⁷

Důvody vazby jsou stanoveny v ustanovení § 67 trestního řádu:⁹⁸ „Obviněného lze vzít do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších skutečností vyplývá důvodná obava, a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest, b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.“⁹⁹ Důvody vazby jsou v trestním řádu¹⁰⁰ stanoveny taxativně. Vazbu tedy podle výše uvedených důvodů dělíme na a) útěkovou, b) koluzní a c) předstižnou. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 23. května 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05, jsou uvedené skutkové podstaty u předstižné vazby alternativní, a na rozdíl od skutkových podstat vazby útěkové a koluzní, jde však o výčet taxativní.¹⁰¹ „Tyto důvody musí být vždy subsumovatelné pod článek 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy. Toto ustanovení ovšem na první pohled autorizuje tzv. vazbu útěkovou.“¹⁰² Úmluva vyžaduje osvědčení oprávněných důvodů k domněnce, že je nutné zabránit obviněnému v útěku po spáchání trestného činu. Tato důvodná obava nestačí odůvodnit pouhým poukazem na trestní sazbu, jež je typově spojena

---

⁹⁶ § 67 písm. c) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

⁹⁹ § 67 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁰⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. května 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05

¹⁰² WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

s trestným činem, pro který je obviněný stíhán.¹⁰³ „Návěti ustanovení § 67 zdůrazňuje, že závěr o existenci některého z vazebních důvodů nemusí být opřen jen o jednání obviněného, ale může vyplývat i z dalších konkrétních skutečností, odůvodňujících důvodnou obavu z některého jednání uvedeného v písm. a) až c). Tím zákon vyjádřil to, co vyplývá již z judikatury Ústavního soudu České republiky, že závěr nemusí vždy vyplývat bezprostředně a přímo z jednání samotného obviněného, o jehož vzetí do vazby se rozhoduje, ale důvodná obava tu může být odůvodněna jinými konkrétními skutečnostmi, byť takové skutečnosti zpravidla s jeho jednáním v konečném důsledku souvisejí (např. bylo zjištěno, že někdo jiný ovlivňuje v jeho prospěch svědky, někdo jiný se pokouší zorganizovat jeho únik do zahraničí, atd.)“¹⁰⁴ Z judikatury Ústavního soudu plyne požadavek užší interpretace důvodů a také přísné proporcionality vzhledem ke sledovanému cíli. Pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby nestačí. Musí zde být konkrétní skutečnosti, nikoli abstraktní obava. Důvody vazby nelze shledávat v jednáních, která jsou součástí práva obviněného na obhajobu, mezi ně patří i popírání viny nebo uvádění nepravdivých či zavádějících skutečností.¹⁰⁵ K této otázce se více vyjádřil Ústavní soud ČR ve svých nálezech sp. zn. III. ÚS 148/97¹⁰⁶ a III. ÚS 188/99.¹⁰⁷

Vazba může trvat jen po nezbytně nutnou dobu, je tedy časově limitována. A to jak v řízení přípravném, tak i před soudem. Podle článku 5 odst. 3 Úmluvy má osoba, která je ve vazbě, právo být souzena v přiměřené lhůtě, nebo propuštěna během řízení. „Kritéria posuzování délky vazby jsou podobná jako v případě čl. 6 Úmluvy (čl. 38 odst. 2 Listiny) při posuzování práva na spravedlivý proces v přiměřené lhůtě, tj. složitost věci, chování obviněného, aktivita orgánů činných v trestním řízení.“¹⁰⁸ V ustanovení § 72a odst. 1 trestního řádu¹⁰⁹ je zakotvena celková doba trvání vazby v trestním řízení, ta nesmí přesáhnout

---

¹⁰³ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

¹⁰⁴ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

¹⁰⁵ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. září 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

¹⁰⁸ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

¹⁰⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

„a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin, b) dva roky je-li vedeno trestní stíhání pro zločin, c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.“¹¹⁰ Tato celková doba je odstupňována podle závažnosti trestného činu, resp. trestní sazby, a připadá z jedné třetiny na přípravné řízení a ze dvou třetin na řízení před soudem. Vazba by tedy měla trvat pouze po dobu nezbytně nutnou k naplnění vazebního důvodu, což orgány činné v trestním řízení průběžně zkoumají. Jakmile vazební důvod pomine, musí být obviněný ihned propuštěn na svobodu. Vazba pouze z důvodu uvedeného v § 67 písm. b),¹¹¹ neboli koluzní, může trvat nejdéle tři měsíce, pokud však bylo zjištěno, že obviněný již působil na svědky nebo spoluobviněné, nebo jinak mařil vyšetřování, rozhodne v přípravném řízení o ponechání obviněného ve vazbě na návrh státního zástupce soudce, a po podání obžaloby soud. Ostatní druhy vazeb mohou trvat i déle, je zde pouze předepsán postup kontroly trvání vazebních důvodů, a to v tříměsíčních intervalech. Spolu s přezkoumáváním vazebních důvodů je zde i potřeba zesílených důvodů pro další trvání vazby, jelikož v průběhu času vazební důvod slábne a další trvání vazby tak musí být odůvodněno zesilující okolností. Vazbu ovšem nelze prodlužovat nad celkovou dobu jejího trvání, jak je uvedeno výše. Podstatné je také určení počátku, od kterého se lhůta počítá. Ten je určen ode dne, kdy došlo k zatčení nebo zadržení obviněného, anebo pokud nepředcházelo zadržení či zatčení, ode dne, kdy došlo na základě rozhodnutí o vazbě k omezení osobní svobody obviněného.

O vzetí do vazby rozhoduje soud. V přípravném řízení nemůže soudce rozhodnout bez návrhu státního zástupce. Tento návrh musí obsahovat osobní údaje obviněného; stručný popis skutkových zjištění, včetně důvodů zadržení; trestný čin, pro který je stíhán, včetně jeho zákonného pojmenování; zdůvodnění, které konkrétní skutečnosti představují důvody vazby; důvody vazby, včetně jejich zákonného označení; stručné zhodnocení důkazů, ze kterého vyplývá, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který je obviněný stíhán, byl jím spáchán; zdůvodnění, proč nelze účelu vazby dosáhnout jinak; doba zadržení s uvedením přesného dne a hodiny a další důležité skutečnosti týkající se obviněného. Rozhodnutí o vzetí do vazby má podobu usnesení, proti

---

¹¹⁰ § 72a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹¹¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

kterému je, jako opravný prostředek, přípustná stížnost. Musí být také řádně odůvodněno skutkovými okolnostmi. Pouhá recitace zákonných důvodů nemůže stačit. Rozhodnutí, které toto nesplňuje, není v souladu s ústavním pořádkem ČR. Vzetí do vazby nastává okamžikem, kdy je obviněnému oznámeno rozhodnutí o vzetí do vazby. Vyrozumění zajišťuje soudce. Výkon vazby je prováděn v zařízeních Ministerstva spravedlnosti ČR, tedy ve vazební věznici nebo ve zvláštním oddělení věznice. Je upraven zákonem o výkonu vazby¹¹² a vyhláškou ministerstva spravedlnosti,¹¹³ kterou se vydává řád výkonu vazby.¹¹⁴ O dalším trvání vazby obviněného rozhoduje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Ten rozhoduje pouze o pokračování vazby, nesmí dále rozšiřovat vazební důvody, více viz nálezn Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 919/07.¹¹⁵ O propuštění obviněného může i bez žádosti rozhodnout v přípravném řízení státní zástupce. Ten rovněž může rozhodnout o propuštění obviněného z vazby za současného nahrazení vazby. Po podání obžaloby činí již všechna rozhodnutí soud.

Zvláštní ustanovení platí o vazbě mladistvého. Ta je upravena zvláštním zákonem, a to zákonem o soudnictví ve věcech mládeže.¹¹⁶ Jedná se o mimořádné opatření, které smí být užito pouze tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Vazba nesmí trvat déle než dva měsíce, a jde-li o zvlášť závažné provinění, nesmí trvat déle než měsíců šest. I zde je možné vazbu prodloužit, ale oproti trestnímu řádu¹¹⁷ je toto značně omezeno. Lze tak učinit pouze jednou v řízení přípravném a jednou v řízení před soudem, a to pouze o dva měsíce, v případě zvlášť závažného provinění o šest.

Dále rozlišujeme některé druhy zvláštních vazeb. V trestním řádu¹¹⁸ nalezneme v ustanovení § 350c úpravu vazby vyhošťovací, která se vztahuje ke stádiu vykonávacího řízení. „*Jedná se o jediný případ, kdy se zákon zmiňuje o vazbě jako o opatření realizovaném po skončení trestního stíhání (což současně neznamená, že by v jiných případech v rámci vykonávacího řízení byla vazba vyloučena).*“¹¹⁹ Jedná se o zcela samostatný institut. Může se uplatnit při výkonu

---

¹¹² Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

¹¹³ Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby

¹¹⁴ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. července 2007, sp. zn. II. ÚS 919/07

¹¹⁶ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁹ RŮŽIČKA, Miroslav a ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 832 s. ISBN 80-7179-817-7

trestu vyhoštění. V souladu s článkem 8 odst. 5 Listiny stanoví trestní řád¹²⁰ důvody, pro které lze k vyhošťovací vazbě přistoupit. A to pokud hrozí obava, že se odsouzený bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu. O rozhodnutí vzít odsouzeného do vyhošťovací vazby rozhoduje předseda senátu, a to pokud nerozhodne o jejím nahrazení, a to buď zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou. I zde je tato vazba opatřením výjimečným a subsidiárním. Principy uvedené výše platí i zde. Není to forma trestu, ale pouze zajišťovací institut, díky kterému dojde k výkonu trestu.

4.1.4. Zdravotnické detence

V Listině článku 8 odst. 6 se vyjadřuje omezení osobní svobody v kontextu občanského práva. *„Z ústavního principu nedotknutelnosti osoby vyplývá též zásada svobodného rozhodování o otázkách péče o vlastní zdraví. Tento odstavec představuje výjimku z této zásady a stanoví procesní záruky – podmínky, kdy osoba může být převzata a držena v ústavu zdravotnické péče.“*¹²¹ Tato zdravotnická detence se opírá o článek 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, který umožňuje zákonné držení osob za účelem zabránění šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků. A to *„za účelem jejich léčby nebo ochrany jejich života a zdraví, tj. v jejich vlastním zájmu, anebo za účelem ochrany veřejné bezpečnosti, resp. zdraví nebo z obou těchto důvodů.“*¹²² Hmotně-právním základem zdravotnické detence je především zákon o zdravotnických službách.¹²³ Podle jeho ustanovení § 38 *„Pacienta lze bez souhlasu hospitalizovat, jestliže a) mu 1. bylo pravomocným rozhodnutím soudu uloženo ochranné léčení formou lůžkové péče, 2. je nařízena izolace, karanténa nebo léčení podle zákona o ochraně veřejného zdraví, 3. je podle trestního řádu nebo zákona o zvláštních řízeních soudních nařízeno vyšetření zdravotního stavu, b) ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo c) jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň*

¹²⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹²¹ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹²² WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

¹²³ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

neumožňuje, aby vyslovil souhlas.“¹²⁴ Mezi další relevantní zákonná ustanovení patří § 53 zákona o ochraně veřejného zdraví,¹²⁵ který vymezuje opatření proti šíření infekčních onemocnění osobami, které vylučují choroboplodné zárodky – tzv. nosiči, a jejich povinnost podrobit se léčení. A dále ustanovení § 17 zákona o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami,¹²⁶ umožňující ošetření v protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanici, kde je osoba povinna podrobit se ošetření a pobytu po dobu nezbytně nutnou k odeznění akutní intoxikace.¹²⁷ Tedy pouze zákonem může být stanoveno, v jakých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavu zdravotnické péče bez svého souhlasu. Toto opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu. Soud poté o umístění osoby rozhodne do 7 dnů. Listina pouze stanoví základní procesní režim. „Při výkladu této 24 hodinové lhůty je nutno si povšimnout, že na rozdíl od čl. 8 odst. 3 a 4. Listina v odstavci 6 výslovně nestanoví, že v případě překročení lhůt, resp. jejich marného uplynutí, musí být osoba propuštěna na svobodu. To vede k závěru, že jde technicky vzato o lhůtu pořádkovou, přesto však, s ohledem na cenu lidské svobody, natolik důležitou, že její překročení musí vést k závěru o protiústavnosti omezení osobní svobody, jež nelze ponechat bez odezvy – není-li adekvátní reakcí okamžité propuštění z detence, pak alespoň v podobě satisfakce, odškodnění.“¹²⁸ ESLP proto v souladu s článkem 5 odst. 5 Úmluvy ve svém rozsudku ze dne 26. května 2011 ve věci Ľupa proti ČR stanovil, že pravidlo lhůty 24 hodin je významnou procesní zárukou proti svévolnému držení osob ve zdravotnických zařízeních. A vzhledem k tomu, že v tomto případě soud rozhodl, že je držení v ústavní péči nezbytné, a to ve lhůtě 7 dnů, a i když léčebna nedodržela svou oznamovací povinnost ve lhůtě 24 hodin, neústavnost detence pominula a jako dostatečný prostředek nápravy se jeví odškodnění za dobu nezákonné detence, nikoli návrh

---

¹²⁴ § 38 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁵ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých předpisů, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁶ Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹²⁷ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

¹²⁸ WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506

na propuštění. Dále bylo také zkoumáno, zda vůbec došlo k naplnění podmínek detence stěžovatele.¹²⁹

Podrobně je nově s účinností k 1. lednu 2014 tento institut upraven v zákoně o zvláštních řízeních soudních.¹³⁰ Je zde upraveno v jeho díle 4 - řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu, a to odděleně řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotnickém ústavu, ale také řízení o vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb. Zdravotní ústav je povinen oznámit do 24 hodin soudu převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu. Pokud je člověk přijat do zdravotnické péče se svým písemným souhlasem, a k omezení ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem dojde až v průběhu léčení, anebo písemný souhlas odvolá, je zdravotní ústav povinen učinit oznámení soudu do 24 hodin od doby kdy k tomu došlo. Soud z vlastní povinnosti zahájí řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo omezení. Soud poté rozhodne bez jednání do 7 dnů od převzetí. „Soud v rozhodnutí určí, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů, a pokud ano, zda tyto důvody trvají.“¹³¹ Pokud soud tyto důvody neshledá, anebo pokud již tyto důvody netrvají, nařídí propuštění člověka ze zdravotnického ústavu. Ten je poté povinen ho neprodleně propustit. „Jestliže soud vyslovil, že převzetí bylo v souladu se zákonnými důvody a že trvají důvody, aby byl člověk nadále omezen ve styku s vnějším světem, pokračuje soud v řízení o vyslovení přípustnosti jeho dalšího držení ve zdravotním ústavu.“¹³² Ke zjištění zdravotního stavu a zjištění, zda další držení je či není nutné, soud jmenuje znalce. Tím ovšem nemůže být jmenován lékař pracující ve zdravotním ústavu, v němž je člověk držen. Soud o dalším držení rozhoduje rozsudkem, ve kterém určí, zda je další držení přípustné a na jakou dobu. Tento rozsudek musí být vyhlášen do 3 měsíců od účinnosti výroku o přípustnosti převzetí. Jeho účinnost ovšem zaniká po 1 roce od jeho vyhlášení, pokud v něm tedy nebyla určena lhůta kratší. Pokud je potřeba držení ve zdravotním ústavu nutno prodloužit nad tuto dobu, je třeba provést nové vyšetření a soud musí o povolení dalšího držení znovu rozhodnout. Dále zákon o zvláštních řízeních soudních¹³³ upravuje v ustanovení § 83 převzetí ve

---

¹²⁹ Rozsudek ESLP ve věci Āupa proti České republice, rozsudek ze dne 26. května. 2011, ke stížnosti č. 39822/07

¹³⁰ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹³¹ § 78 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹³² § 80 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹³³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zvláštních případech. Jde o případy, kdy člověk, který je převzat do zdravotního ústavu, vyžaduje vzhledem ke svému zdravotnímu stavu poskytnutí neodkladné péče a není díky tomu schopen právně jednat, a zároveň tento stav není způsoben duševní poruchou, rozhodne soud bez jednání do 7 dnů od převzetí, zda s převzetím souhlasí. Pokud však nastane změna tohoto zdravotního stavu, platí, že zdravotní ústav má povinnost toto soudu do 24 hodin oznámit a proběhne řízení popsané výše.

Pokud je člověk umístěn v zařízení sociálních služeb na základě smlouvy, kterou za něho uzavřel s poskytovatelem jeho opatrovník, a je-li důsledkem tohoto umístění omezena jeho osobní svoboda, může soud rozhodnout o nepřipustnosti jeho dalšího setrvání v tomto zařízení sociálních služeb. „*Soud je povinen věc projednat a rozhodnout přednostně a s největším urychlením. Dospěje-li soud k závěru, že další držení v zařízení sociálních služeb není nezbytné nebo že je toto držení nepřiměřené, rozhodne o vyslovení nepřipustnosti dalšího držení člověka v zařízení.*“¹³⁴ Podle ustanovení § 104 a násl. občanského zákoníku¹³⁵ jsou zde s účinností od 1. ledna 2014 upraveny v pododdíle 4 - práva člověka převzatého do zdravotnického řízení bez jeho souhlasu. Člověka lze převzít nebo držet v zařízení poskytujícím zdravotní péči bez jeho souhlasu jen z důvodu stanoveného zákonem a za podmínky, že nezbytnou péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením. Toto převzetí oznámí poskytovatel zdravotních služeb, v souladu s Listinou, do 24 hodin soudu; to platí i v případě, je-li člověk v takovém zařízení zadržen. Soud o učiněném opatření rozhodne do sedmi dnů. Pokud soud rozhodne o přípustnosti učiněného opatření, schvaluje se tím nucený pobyt v zařízení poskytujícím zdravotní péči, tím se však neodnímá právo odmítnout určitý zákrok nebo léčebný výkon.¹³⁶ Jak již bylo řečeno, tato ustanovení je nutno číst v souvislosti se zákonem o zdravotnických službách.¹³⁷

Odlišný postup je v řízení trestním, kde soud uloží ochranné léčení, a to podle povahy nemoci a léčebných možností ústavní nebo ambulantní, anebo od 1. ledna 2009 lze uložit zabezpečovací detenci. Obě možnosti patří mezi druhy

---

¹³⁴ § 84 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁷ Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

ochranných opatření. Podle § 99 trestního zákoníku¹³⁸ uloží soud ochranné léčení v případech uvedených v § 40 odst. 2¹³⁹ a § 47 odst. 1,¹⁴⁰ nebo pokud pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Lze tak učinit také tehdy, pokud pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný, nebo pokud pachatel, který zneužívá návykovou látku, pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím užíváním spáchal trestný čin. Ochranné léčení lze uložit i vedle trestu anebo při upuštění od potrestání. To potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dvě léta. Pokud v této době nebude léčba ukončena, rozhodne soud o jejím prodloužení, to lze i opakovaně, ovšem nejdéle opět o dvě léta. Podle nálezu Ústavního soud ČR ze dne 3. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3654/10, a dle jeho ustálené judikatury, je ochranné léčení v ústavní formě ukládáno spíše ve výjimečných případech, které musí být odůvodněny konkrétními skutkovými okolnostmi. S ohledem na to, že ochranné léčení ve formě ústavní představuje opatření týkající se omezení osobní svobody, jde o institut svou povahou výjimečný; má být nařízeno pouze tehdy, neexistuje-li jiná možnost, jak omezit konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno. Zde tedy platí princip subsidiarity ochranného léčení ve formě ústavní. Ostatně takový princip platí i u jakéhokoli jiného omezení osobní svobody.¹⁴¹

Zabezpečovací detenci podle ustanovení § 100 trestního zákoníku¹⁴² je možno uložit v případě podle § 47 odst. 2,¹⁴³ nebo jestliže pachatel činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu (ovšem není pro nepřičetnost trestně odpovědný), a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, a u kterého zároveň nelze očekávat, že by uložení ochranného léčení, s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele, vedlo k dostatečné ochraně společnosti. Zabezpečovací detence se tedy dále ukládá ze stejných důvodů jako u ochranného léčení, ovšem s tím rozdílem, že by jeho uložení nevedlo k dostatečné ochraně společnosti. Nemělo by tolik záležet na typu a diagnóze pachatele, jako na míře jeho nebezpečnosti a neschopnosti podrobit se léčení. Lze ji jako u ochranného léčení uložit vedle trestu, při upuštění od potrestání, nebo samostatně. Je vykonávána v ústavu pro výkon zabezpečovací detence se zvláštní

¹³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3654/10

¹⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

ostrahou a programy. Její trvání je tak dlouho, dokud to vyžaduje ochrana společnosti. Soud ovšem jednou za 12 měsíců, v případě mladistvých dokonce jednou za 6 měsíců, přezkoumává důvody pro její další trvání.

Dalším omezením práva na osobní svobodu v souvislosti s trestním řízením je možnost umístění obviněného do zdravotnického ústavu na pozorování kvůli vyšetření duševního stavu. Pokud je ve vazbě, je jeho svoboda již omezena a pozorování se provede v rámci zvláštního oddělení nápravného zařízení. I v tomto případě rozhoduje o jeho nařízení soudce. Trestní řád¹⁴⁴ toto upravuje v ustanovení § 116 a § 117. Je-li třeba toto vyšetření, přibere se k tomu vždy znalec z oboru psychiatrie. Pozorování duševního stavu nemá trvat déle než dva měsíce, pouze na odůvodněnou žádost znalců může soudce tuto lhůtu prodloužit, nikoli však déle než o jeden měsíc.

4.2. Podmínky omezení podle dalších předpisů

Omezení osobní svobody se také vztahuje na osoby, u nichž je dána exempce, tu rozlišujeme na hmotně-právní, což znamená vynětí osob z působnosti trestního zákona, a dále exempci procesní, která znamená vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Orgány jsou omezeny v možnosti tuto osobu stíhat jako pachatele. Jestliže není stanoveno jinak, jsou tato omezení pouze dočasná.¹⁴⁵ V případě pochybností, zda je osoba vyňata, případně do jaké míry, lze podat návrh k Nejvyššímu soudu ČR, který o tom rozhodne. Mezi důvody vynětí řadíme imunity a výsady podle mezinárodního práva, pro které osoby nelze stíhat, a další důvody nalezneme v Ústavě, a to podle postavení či funkce určité osoby.

Naopak jako výjimky máme v Ústavě upraveno, že podle článku 27 odst. 5 lze „poslance nebo senátora zadržet, jen byl-li dopaden při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi komory, jejímž je členem; nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi komora rozhodne o přípustnosti stíhání s konečnou platností.“¹⁴⁶ A dále dle článku 86 odst. 2 lze „soudce Ústavního soudu zadržet jen, byl-li dopaden při spáchání trestného činu, anebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit

¹⁴⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁵ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹⁴⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

*předsedovi Senátu. Nedá-li předseda Senátu do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi Senát rozhodne o přípustnosti trestního stíhání s konečnou platností.*¹⁴⁷ Ovšem podle článku 65 Ústavy „*prezidenta republiky nelze po dobu výkonu jeho funkce zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přestupek nebo jiný správní delikt.*“¹⁴⁸ Ten může být stíhán pouze pro velezradu nebo pro hrubé porušení Ústavy, nebo jiné součásti ústavního pořádku.

V zákoně o soudech a soudcích¹⁴⁹ je v ustanovení § 76 odst. 1 zakotvena možnost soudce trestně stíhat nebo vzít do vazby, to však za předpokladu, že bude stíhán pro činy spáchané při výkonu soudcovské funkce nebo v souvislosti s jejím výkonem, ovšem je třeba navíc souhlas prezidenta republiky.

Dále je také osobní svoboda omezena v rámci právního styku s cizinou, který je nově zakotven, namísto trestního řádu, v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁵⁰ V souladu s ustanovením článku 5 Úmluvy písm. f) jsou v tomto zákoně¹⁵¹ zakotveny různé možnosti omezení, a to zadržení osoby vydávané z ČR do cizího státu za účelem uvalení tzv. předběžné vazby. Tato vazba nastává v případě, že zde hrozí obava z útěku osoby, o jejíž vydání z ČR jde. To vše probíhá na základě žádosti cizího státu o vydání osoby z ČR. To stejné platí u osoby předávané do jiného státu, pokud na ni byl vydán evropský zatýkací rozkaz. Požadavky na zadržení jsou zde stejné jako ty, jež jsou uvedeny u zadržení výše.

Vedle předběžné vazby rozeznáváme ještě některé další speciální typy vazeb. V ustanovení § 101, 166 je to vazba vydávací, která nastupuje v případě, že je povoleno vydání osoby z ČR. Vazba může trvat nejdéle 3 měsíce, v případě nepředvídatelných skutečností ji lze o další 3 měsíce prodloužit, ovšem nikdy nesmí přesáhnout délku 6 měsíců. Dále ještě v zákoně o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních¹⁵² nalezneme úpravu např. vazby předávací nebo uznávací, u kterých je také zakotven jejich účel a doba trvání.

---

¹⁴⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴⁹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁰ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵¹ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵² Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

Pokud se obviněný nachází v cizině, může zde být dopaden a do ČR vydán na základě žádosti o provedení opatření nezbytných pro vyžádání osoby z cizího státu, tím se tak upouští od mezinárodního zatýkacího rozkazu a úprava je uvolněna, nebo případně na základě tzv. evropského zatýkacího rozkazu, pokud se nachází v členském státě EU. I zde je nutno lhůty z Listiny vztahovat na tyto případy, s tím rozdílem, že počátek běhu 24 hodinové lhůty k předvedení před soudce, se počítá od předání zadržené osoby Policii ČR na území ČR. Tzv. eurozatykač¹⁵³ je zakotven v ustanovení § 190 zákona mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních¹⁵⁴ a rozumí se jím „*rozhodnutí a) soudu ČR vydané za účelem zatčení a předání osoby z jiného členského státu do ČR k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, nebo b) justičního orgánu jiného členského státu vydané za účelem zatčení a předání osoby do tohoto členského státu k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody.*“¹⁵⁵ Nálezem Ústavního soudu ze dne 3. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04, byla Ústavním soudem posuzována jeho ústavní konformnost a bylo dovozeno, že protiústavní není. Jako hlavní byl zde namítán rozpor s článkem 14 odst. 4 Listiny, podle něhož občan nesmí být nucen k opuštění své vlasti, a dále bylo namítáno narušení trvalého vztahu mezi státem a občanem. Ústavní soud ovšem tento vztah vykládá tak, že občan předaný do členského státu k trestnímu řízení zůstává nadále občanem ČR, a je tedy pod ochranou českého státu. Pomocí evropského zatýkacího rozkazu je umožněno pouze „*časově omezené předání občana k jeho stíhání v členském státě EU pro konkrétně vymezený skutek, přičemž po skončení tohoto řízení mu nic nebrání vrátit se zpět na území České republiky.*“¹⁵⁶ Tento výklad byl veden výkladem eurokonformním, tedy povinností vykládat právo v souladu s právem EU a ne naopak, což vyplývá z jeho členství v EU. Dále bylo konstatováno, že státy Evropské unie nám poskytují stejný standart ochrany lidských práv jako je tomu u nás a nehrozí tak jejich porušování.

---

¹⁵³ Evropský zatýkací rozkaz

¹⁵⁴ Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁵ § 190 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. června. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04

Jako další předpisy, ve kterých jsou upraveny případy omezení osobní svobody, si dovolím ještě zmínit zákon o Policii České republiky,¹⁵⁷ který úzce souvisí s případy omezení podle trestního řádu. A dále zákon o azylu,¹⁵⁸ ve kterém nalezneme případy v rámci žádosti o udělení mezinárodní ochrany, kdy za určitých situací žadatel nesmí opustit přijímací středisko, anebo přijímací středisko, nacházející se na mezinárodním letišti, pokud přijímací řízení probíhá právě zde.

4.3. Exkurz – trest odnětí svobody

Nejcitelnějším zásahem do osobní svobody je výkon trestu odnětí svobody. Musí být uložen nepodmíněně. „*Je koncipován jako trest univerzální, neboť je možné jej uložit za každý trestný čin. Stanovení maximální možné délky či trvání trestu odnětí svobody Listina ponechává na zákonodárci a v tomto smyslu nestanoví žádné horní či dolní hranice trestu.*“¹⁵⁹ Je zde třeba aplikovat článek 4 odst. 4 Listiny a při jejich omezování musí být šetřeno podstaty a smyslu základních práv a svobod. Trvání trestu je stanoveno v rámci jednotlivých trestních sazeb, lze ho uložit nejvýše na dobu 20 let. Jde zde ovšem přípuštěna i možnost delší, a to ve výjimečných případech, kdy může být uložen trest odnětí svobody nad 20 až do 30 let, nebo dokonce trest doživotí. Výkon trestu odnětí svobody se vykonává v zařízeních Ministerstva spravedlnosti ČR, tedy diferenciovaně ve věznicích, které se člení podle způsobu střežení a zajištění bezpečnosti do 4 základních typů, a to s dohledem, s dozorem, s ostrahou, nebo se zvýšenou ostrahou. Vedle základních typů se zřizuje zvláštní věznice pro mladistvé. Výkon trestu odnětí svobody je upraven zákonem o výkonu trestu odnětí svobody¹⁶⁰ a vyhláškou ministerstva spravedlnosti,¹⁶¹ kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.

Alternativním trestem vůči trestu odnětí svobody je trest domácího vězení, spočívající v omezení svobody pohybu a pobytu pachatele. Odsouzený nepobývá ve vězení, ale má povinnost zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části, v soudem stanoveném období. Tento institut byl zaveden

---

¹⁵⁷ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁸ Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁹ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹⁶⁰ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶¹ Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody

trestním zákoníkem¹⁶² od 1. ledna 2010 a jeho výkon je regulován trestním řádem¹⁶³ a vyhláškou¹⁶⁴ o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

---

¹⁶² Zákon č. 40/2009Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁴ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 459/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení

5. Přezkum a kontrola práva na osobní svobodu

Jak již bylo uvedeno výše, garantem práva na osobní svobodu je stát. Právní ochrana a její poskytování je tak jednou ze základních povinností státu. Součástí právní jistoty je právě možnost dovolat se právní ochrany svého subjektivního práva. Právo na soudní ochranu a jinou právní ochranu nám garantuje, že každý se může stanoveným postupem domáhat svého práva, a to u nestranného a nezávislého soudu, a ve stanovených případech u jiného orgánu, to vše právě podle článku 36 odst. 1 Listiny, který nám garantuje právo na spravedlivý proces. Tato povinnost vyplývá i podle článku 5 odst. 4 Úmluvy, kde má „každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“¹⁶⁵ Podle článku 4 Ústavy jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci. Základní prostředky ochrany poskytují obecné soudy a až poté Ústavní soud. Problematika přezkumu práva na osobní svobodu je tak předmětem řízení nejen před obecnými soudy, ale i před Ústavním soudem ČR. Jako velmi pozitivní z hlediska právní jistoty člověka vnímám skutečnost, že má v rámci práva na soudní ochranu nejen možnost přezkumu rozhodnutí v soudním řízení, ale v krajním případě i kontrolu soudu Ústavního jako pojistku, pro případ, že skutečně bylo jeho základní právo porušeno. S tím, že v případě nezákonného zásahu do osobní svobody, kterým může být nejen nezákonný trest či vazba, ale i nezákonné trestní stíhání, se lze domáhat určitého odškodnění za tento velmi intenzivní zásah do života člověka.

5.1. Obecné soudy

Soudy se setkávají s problematikou omezení osobní svobody jak v řízení civilním, tak i v řízení trestním a správním. Podle článku 90 Ústavy jsou soudy povolány především k tomu, aby zákonným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy. Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy.¹⁶⁶

Podle ustanovením § 2 občanského zákoníku¹⁶⁷ lze, mimo jiné, vykládat každá ustanovení soukromého práva jenom ve shodě s Listinou základních práv

¹⁶⁵ Článek 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

¹⁶⁶ Článek 91 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

a svobod a ústavním pořádkem vůbec. A podle ustanovení § 3 odst. 1¹⁶⁸ chrání soukromé právo důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.

V trestním řízení rozhoduje soud hlavně o vině a trestu, a to formou rozsudku. Proti tomuto jeho rozhodnutí v prvním stupni řízení je přípustné, jako opravný prostředek, odvolání. To může podat jak státní zástupce, poškozený, zúčastněná osoba, tak hlavně obžalovaný. Lhůta pro podání odvolání je 8 dní. Počíná běžet okamžikem doručení písemného vyhotovení rozsudku osobě, která je oprávněna ho podat. Včas podané odvolání má odkladný účinek, a rozhodnutí soudu prvního stupně tak nenabude právní moci a není možné jej vykonat, tedy např. nutit obžalovaného k výkonu trestu odnětí svobody. Dále existují prostředky mimořádné, které směřují již proti rozhodnutím pravomocným, tedy proti rozhodnutím soudů ve věci samé ve druhém stupni, po podání opravného prostředku. Z těch může obviněný využít dovolání nebo návrh na obnovu řízení. Dovolání však musí vždy podat prostřednictvím obhájce, svého advokáta, a to pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně týká. Podává se ve lhůtě 2 měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému směřuje, a rozhoduje o něm Nejvyšší soud ČR. Obnova řízení se uplatní, pokud vyjdou najevo nové důkazy či skutečnosti, které by mohly odůvodnit jiné rozhodnutí. O přípustnosti tohoto návrhu rozhoduje soud, který rozhodoval v prvním stupni.

Další formou rozhodnutí je usnesení, kterým mohou rozhodovat všechny orgány činné v trestním řízení.¹⁶⁹ Jedná se o velmi často využívanou formu rozhodnutí v širokém okruhu různých otázek, převážně procesního charakteru, upravující průběh řízení. Opravným prostředkem proti usnesení je stížnost. Lze jí napadnout každé usnesení policejního orgánu. Naopak usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kdy to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují v prvním stupni. Mne ovšem nejvíce zajímá rozhodnutí o vzetí do vazby, které je právě vydáváno soudem formou usnesení, a proti kterému, jako opravný prostředek, přípustná stížnost je. Tato stížnost však nemá odkladný účinek, může ji podat jak státní zástupce, tak obviněný. Současně má obviněný právo kdykoli po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z vazby. O této žádosti musí být rozhodnuto bez zbytečného odkladu.

---

¹⁶⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁹ Mezi orgány činné v trestním řízení patří policejní orgány, státní zástupce a soud.

Rozhoduje o ní soud, a v přípravném řízení státní zástupce. Nevyhoví-li státní zástupce této žádosti, je povinen ji nejpozději do 5 pracovních dnů od doručení předložit k rozhodnutí soudci. O tomto postupu vyrozumí obviněného. Pokud je žádost zamítnuta, může ji obviněný, neuvede-li jiné důvody, opakovat nejdříve až po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí posledního, kterým byla žádost zamítnuta. I bez této žádosti obviněného je, v přípravném řízení na návrh státního zástupce, soud povinen každé 3 měsíce rozhodnout, zda se obviněný i nadále ponechává ve vazbě nebo se propustí. Návrh státního zástupce musí být soudu doručen nejpozději 15 dnů před uplynutím tříměsíční lhůty.

Jak již bylo uvedeno výše, zadržení i propuštění obviněného ze zadržení na svobodu mají povahu opatření nikoliv rozhodnutí, a proto proti nim není přípustný opravný prostředek. „Podle stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. Stn 4/97, ze dne 11. června 1998 (R 39/1998) usnesení o propuštění zadržené osoby na svobodu podle § 77 odst. 2 není rozhodnutím o vazbě, a proto proti němu není přípustná stížnost. Charakter rozhodnutí o vazbě nemá ani usnesení o propuštění zatčené osoby na svobodu.“¹⁷⁰ Ani proti příkazu k zadržení a zatčení, jež mají oba formu rozhodnutí svého druhu, není jako opravný prostředek přípustná stížnost. Ihned po vydání nabývají právní moci a jsou vykonatelná. Až pokud soud na základě těchto příkazů rozhodne o vzetí obviněného do vazby, je proti tomuto rozhodnutí stížnost přípustná.

Soud v civilním řízení o dalším držení ve zdravotním ústavu rozhoduje rozsudkem. Proti tomuto rozhodnutí lze dle ustanovení § 73 zákona o zvláštních řízeních soudních¹⁷¹ podat odvolání, které ovšem nemá odkladný účinek. O podaném odvolání musí soud druhého stupně rozhodnout nejdéle do 1 měsíce od předložení spisu, který je povinen soud první stupně předložit bez zbytečného odkladu. Ohledně vyslovení přípustnosti převzetí a dalšího držení ve zdravotním ústavu, lze dle § 82 zákona o zvláštních řízeních soudních¹⁷² podat návrh na propuštění. Ten může podat jak umístěný člověk, tak jeho zástupce, opatrovník a osoby jemu blízké, a žádat tak ještě před uplynutím doby, do které je držení přípustné, o nové vyšetření a rozhodnutí o propuštění, je-li zde důvodná domněnka, že další setrvání ve zdravotním ústavu není důvodné. Soud v tomto případě rozhodne rozsudkem, který vyhlásí do 2 měsíců od podání návrhu. Pokud

---

¹⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář*. I. díl, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0

¹⁷¹ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷² Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

soud opakovaně zamítne návrh na propuštění a nelze-li očekávat zlepšení stavu, může také rozhodnout, že nebude konat další vyšetřování před uplynutím doby, po kterou je držení ve zdravotním ústavu povoleno.

Podle ustanovení § 84 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních,¹⁷³ pokud soud v řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb návrh zamítne, nebo je řízení zastaveno, může být zahájeno řízení ze stejných důvodů až po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí o tomto zamítnutí. Žádné z těchto rozhodnutí soudu ovšem nebrání tomu, aby zdravotní ústav člověka propustil.

5.1.1. Kompenzace za nezákonné zbavení osobní svobody

Podle článku 36 odst. 3 Listiny má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. I podle článku 5 odst. 5 Úmluvy má každý, kdo byl obětí zbavení osobní svobody v rozporu s článkem 5 Úmluvy, nárok na odškodnění a spolu s článkem 3 Protokolu č. 7 Úmluvy také právo na odškodnění v případě justičního omylu, který nastane v případě, kdy je konečný rozsudek v trestní věci později zrušen nebo udělena milost, protože nové skutečnosti dokazují, že k němu došlo. Osoba, na niž byl vykonán trest podle tohoto rozsudku, je odškodněna podle zákona nebo praxe příslušného státu, pokud se však neprokáže, že ke zjištění nové skutečnosti nedošlo zcela ani částečně vinou této osoby. Náhrada škody je poskytována jak za újmu materiální, tak morální. Je samozřejmě na jednotlivých státech, jakým způsobem upraví řízení o odškodnění, v tomto směru nestanoví ani Protokol č. 7 ani Úmluva, žádná pravidla. Vzhledem k článku 36 odst. 4 Listiny, který stanoví, že podmínky a podrobnosti upravuje zákon, není článek 36 odst. 3 Listiny přímo aplikovatelný. Podmínky a podrobnosti nároku na náhradu škody, včetně škody nemateriální, jsou upraveny zákonem č. 160/2006 Sb., kterým byl novelizován zákon č. 89/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci.¹⁷⁴ Do účinnosti této novely bylo v souladu se zákonem č. 89/1998 Sb., možné u orgánu veřejné moci uplatnit nároky pouze na náhradu škody v majetkové sféře. „Z rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. května

¹⁷³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁴ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

2011, sp. zn. 31 Cdo 3916/2008, se podává, že přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou rozhodnutím o vazbě či trestu, které bylo vydáno před účinností zákona č. 160/2006 Sb., lze přiznat za dobu od 18. března 1992 přímou aplikací čl. 5 odst. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Nyní podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb. platí, že bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím anebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.¹⁷⁵ Specificky je v tomto zákoně¹⁷⁶ upraveno odškodnění za vazbu, výkon trestu či uložené ochranné opatření. Podle ustanovení § 9 tohoto zákona má právo na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě ten, na němž byla vykonána, jestliže proti němu bylo trestní stíhání zastaveno, byl obžaloby zproštěn, nebo byla věc postoupena jinému orgánu. Naopak podle ustanovení § 12 odst. 1 písm. a) toto právo nemá ten, kdo si vazbu zavinil sám, a jak již bylo uvedeno výše, koresponduje tak s článkem 3 Protokolu č. 7 Úmluvy.

Podle rozsudku Nejvyššího soud ČR ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, jsou základními relevantními kritérii pro úvahu o formě a výši odškodnění při aplikaci čl. 5 odst. 5 Úmluvy zpravidla: povaha trestní věci, kterou je možno interpretovat zejména jako typovou závažnost trestného činu, dále celková délka omezení osobní svobody a následky v osobní sféře poškozené osoby. Tímto rozsudkem byla v rámci jednoty rozhodování soudů ČR naznačena výkladová pravidla v otázce odškodnění nemajetkové újmy za výkon vazby. Nejvyšší soud ČR se vyjádřil že „adekvátním odškodněním je částka v rozmezí 500 Kč až 1500 Kč za jeden den trvání vazby, v jejímž rámci soud promítne okolnosti svého posuzování. K tomuto rozmezí je však nutno přistupovat pouze jako k orientačnímu s tím, že podléhá toliko úvaze soudu v konkrétním případě, k jaké částce dospěje.“¹⁷⁷ Neoprávněná vazba může působit jinak bezprostředně po jejím uvalení a jinak po delší době. Její trvání po několik dnů může působit stejně intenzivně jako její trvání po několik týdnů, „z tohoto důvodu by první dny vazby měly být odškodňovány vyšší částkou než dny případně následující.“¹⁷⁸ Při hodnocení následků neoprávněného držení ve vazbě je nutno vycházet z toho, že

---

¹⁷⁵ JANKOVSKÝ Zdeněk ml., Bulletin advokacie [online], 2013 [cit. 17. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zalobni-navrhy-ve-vecech-naroku-podle-zakona-c-821998-sb>

¹⁷⁶ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 11. ledna. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 11. ledna. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010

samotné držení ve vazbě má ze své povahy negativní dopady do svobody pohybu či práva na soukromí a v tomto ohledu její výkon působí na újmu na základních právech, svobodách i důstojnosti. Navíc je třeba přihlídnout i k individuálním okolnostem jednotlivého případu, jakými může být porušení práva na rodinný život či zásah do profesní sféry. „*Samostatným a odlišným nárokem zůstává případná újma na zdraví způsobená protiprávní vazbou. Důvodnost takto vzneseného nároku a výše odškodnění by měla být posuzována podle obecných občanskoprávních předpisů vztahující se k náhradě škody na zdraví.*“¹⁷⁹

Nároky na náhradu škody se týkají především ušlého zisku obviněného po dobu výkonu nezákonné vazby či trestu, včetně nákladů vynaložených na jeho obhajobu. Těchto nároků se lze dovolat žalobou v civilním řízení.

5.1. Ústavní soud ČR

Přestože jsou podle článku 4 Ústavy základní práva a svobody pod ochranou soudní moci, „*pouze Ústavní soud má postavení specializovaného soudního orgánu ústavnosti.*“¹⁸⁰ „*Pod pojmem ochrana ústavnosti lze ve smyslu Ústavy ČR a zákona o Ústavním soudu*¹⁸¹ *chápat jednak právní prostor (okruh věcí), v nichž Ústavní soud rozhoduje, a jednak souhrn prostředků, jimiž Ústavní soud rozhoduje k dodržování práv a působnosti subjektů ústavněprávních (či dalších vyjmenovaných norem).*“¹⁸² Ústavní soud se skládá se z 15 soudců, kteří jsou jmenováni na dobu deseti let, a to prezidentem republiky se souhlasem Senátu. Je ústavním orgánem ochraňujícím, mimo jiné, i základní lidská práva a svobody, a to hlavně prostřednictvím ústavních stížností. Jeho pravomoc je založena na principu subsidiarity, ústavní stížnost je tedy přípustná až po vyčerpání jiných možností právní ochrany a je oprávněna ji podat jak fyzická, tak právnická osoba, která podle ustanovení § 72 odst. písm. a) zákona o Ústavním soudu¹⁸³ tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručená ústavním pořádkem. Lhůta pro podání stížnosti činí 60 dnů od

---

¹⁷⁹ Tisková zpráva Nejvyššího soudu ČR – Sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu k otázce odškodnění za výkon vazby, Nejvyšší soud ČR, [online], 2012 [cit. 17. 3. 2014] Dostupné z: http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/0/685395AC71276975C125799F0029CB72

¹⁸⁰ PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky.*, 1. úplné vyd. Praha: Leges, 1120 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7212-905

¹⁸¹ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸² KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině.* 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3

¹⁸³ Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

doručení rozhodnutí o posledním možném procesním prostředku, pokud není takového prostředku, tak do 60 dnů ode dne, kdy se dozvěděl o zásahu orgánu veřejné moci, nejpozději však do 1 roku od takového zásahu. Ústavní soud přezkoumává ústavní stížnosti z hlediska kompetencí daných mu Ústavou, tj. z pozice soudního orgánu ochrany ústavnosti, který není další instancí v systému všeobecného soudnictví, není ani soudem nadřazeným ostatním a jako takový je oprávněn do jejich rozhodovací pravomoci zasahovat pouze za předpokladu, že nepostupují v souladu s principy obsaženými v Listině.¹⁸⁴ Ústavní soud ve své ustálené judikatuře akceptuje doktrínu minimálních zásahů do činnosti orgánů veřejné moci, která je odrazem skutečnosti, že podle článku 83 Ústavy není součástí soustavy obecných soudů a nepřísluší mu tak zasahovat do ústavně vymezené pravomoci jiných subjektů veřejné moci, pokud ovšem jejich činností nedošlo k zásahu do ústavně zaručených základních práv a svobod.¹⁸⁵

V této části práce se pokusím rozebrat a nastínit několik rozhodnutí Ústavního soudu, která se mi jeví jako zajímavá a důležitá z hlediska další soudní praxe. Co se týče rozhodovací praxe Ústavního soudu, patří rozhodnutí týkající se ústavnosti vazby mezi jedna z nejčastějších. Judikatura Ústavního soudu je na toto téma velmi bohatá.

Jak již bylo uvedeno výše, Ústavní soud zasahuje do činnosti obecných soudů pouze tehdy, jestliže jejich pravomocným rozhodnutím v řízení byla porušena základní práva nebo svobody stěžovatele chráněné ústavním zákonem. Tento přístup Ústavního soudu se projevuje i v rozhodování obecných soudů o vazebních věcech. Podle judikatury je věcí obecných soudů posuzovat zda je vazba opatřením nezbytným, zda účelu nelze dosáhnout jinak, a zda existují či trvají vazební důvody. Ústavní soud se tedy v zásadě nezabývá přehodnocováním existence či neexistence vazebních důvodů, je oprávněn zasáhnout jen tehdy, není-li rozhodnutí obecného soudu o vazbě podloženo zákonným důvodem vůbec, nebo jestliže tvrzené a nedostatečně zjištěné důvody jsou v extrémním rozporu s opatřeními plynoucími z ústavního pořádku.¹⁸⁶

Podle stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 6. května 2008, sp. zn. Pl. ÚS-st. 25/08, se o aktuální zásah do základních práv jedná vždy tehdy, jestliže se tento zásah, a tedy i případné následné vyhovující rozhodnutí Ústavního soudu,

---

¹⁸⁴ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. února. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3958/13

¹⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. února. 2014, sp. zn. III. ÚS 107/14

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. srpna 2010, sp. zn. III. ÚS 1926/10

může projevovat v právní sféře stěžovatele. Proto ochrana základního práva na osobní svobodu, které je zakotveno v článku 8 Listiny vyžaduje, aby nezákonné rozhodnutí o vazbě bylo vždy zrušeno, a to i v případech, kdy již vazba v době rozhodování Ústavního soudu netrvá. Důvodem vydání stanoviska v této věci bylo sjednocení postupu Ústavního soudu.

Podle důvodů vazby v ustanovení § 67 trestního řádu¹⁸⁷ jí dělíme na a) útěkovou, b) koluzní, c) předstižnou. Pro vazbu útěkovou je důvodem důvodná obava, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li zjistit hned jeho totožnost, nemá-li stálé bydliště, anebo hrozí-li mu vysoký trest. Trestní řád už ale dále nestanoví, jak vysoký by měl trest být, aby tuto důvodnou obavu vyvolával. Podrobně se touto otázkou zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03. Dle výkladu tohoto ustanovení hrozba uprchnutí nebo skrývání spočívá alternativně ve skutkových podstatách nemožnosti zjištění totožnosti, neexistence stálého bydliště anebo hrozby vysokého trestu. Podle ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu byl dovozen závěr, dle něhož je nepochybné, že typová (toliko objektivní) hrozba vysokého trestu sama o sobě, bez dalšího, pro naplnění tohoto vazebního důvodu není dostačující. Naopak konkrétní, tudíž nikoliv pouze typová, hrozba vysokého trestu, podložená jedinečnými specifickými okolnostmi spáchaného skutku, může být (ve spojení s dalšími aspekty dané trestní věci) tím důvodem, který vede k odůvodněné a rozumně dostatečně předpokládané obavě z následků, jimž má útéková vazba čelit. Musí se však jednoznačně jednat o konkrétní hrozbu vysokého trestu, a to v rámci rozpětí trestní sazby stanovené trestním zákonem. Výklad zákonné podmínky hrozby vysokým trestem Ústavní soud interpretuje ve smyslu konkretizace a individualizace trestněprávní kvalifikace skutku ve vztahu k obviněnému, a to na základě zjištění konkrétních skutečností opodstatňujících důvodnost trestního stíhání. V důsledku právní jistoty a předvídatelnosti práva považoval Ústavní soud za nezbytné zabývat se otázkou nalezení pojmu „vysoký trest,“ a to tak, aby jeho rámcovou neurčitostí nebyl dán prostor pro případnou libovůli orgánů veřejné moci. Podle Ústavního soudu lze odůvodnit uložení útěkové vazby toliko v těch případech, kdy na základě zjištěných skutečností opodstatňujících důvodnost podezření ze spáchaní zvláště závažného trestného činu lze předpokládat uložení trestu odnětí svobody ve výši nejméně kolem osmi let. Samozřejmě nelze tento závěr pojímat jako dogma,

---

¹⁸⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ale určitě budou možné výjimky. Obviněný má samozřejmě právo namítat konkrétní skutečnosti, které tuto důvodnou obavu eliminují. V uvedené věci stěžovatel, mimo jiné, namítal, že obecné soudy v jeho žádosti o propuštění z vazby nezohlednily všechna zákonná kritéria obsažená v ustanovení § 67 písm. a) trestního řádu. Obecné soudy však postupovaly způsobem ústavně souladným a Ústavnímu soudu tak nezbylo než stížnost jako nedůvodnou zamítnout.¹⁸⁸

V souvislosti s výše citovaným nálezem a otázkou útěkové vazby si ještě dovolím zmínit náleží Ústavního soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13, týkající se stěžovatele MUDr. Davida Ratha, ve kterém Ústavní soud konstatoval, že byla porušena základní práva stěžovatele zaručená Listinou, a to konkrétně článek 36 odst. 1 a článek 40 odst. 2 Listiny,¹⁸⁹ a v souvislosti s tím bylo i zrušeno usnesení Vrchního soudu v Praze, kterým byla zamítnuta stížnost stěžovatele proti usnesení o ponechání ve vazbě a zamítnutí žádosti o propuštění. Stěžovatel je trestně stíhán pro podezření ze spáchání pokračujícího zločinu přijetí úplatku podle § 331 odst. 1 alinea 1, odst. 4 písm. b) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku¹⁹⁰ a do vazby byl vzat usnesením soudu dne 16. května 2012, neboť byla shledána vazba útěková a koluzní. O vazbě bylo několikrát rozhodováno jak v řízení přípravném, tak i v řízení před soudem. Stěžovatel také proti trvání vazby brojil několika ústavními stížnostmi, kterým ale nebylo až do této doby vyhověno. Naposledy bylo zamítavě rozhodováno v říjnu 2013 proti žádosti o propuštění stěžovatele, a to z důvodů útěkové vazby. Toto rozhodnutí bylo ale Vrchním soudem v Praze zrušeno a rozhodnuto o nahrazení útěkové vazby a propuštění obviněného na svobodu dne 11. listopadu 2013. Z tohoto důvodu Ústavní soud v nálezem neposuzoval ústavnost trvajícího zásahu do osobní svobody a omezil se pouze na posouzení, zda napadeným usnesením došlo k porušení ústavních práv stěžovatele. Ústavní soud zopakoval již zmíněné závěry ohledně hrozby vysokým trestem ze svého nálezem sp. zn. III. ÚS 566/03 ze dne 1. dubna 2004. Zároveň však zdůraznil, že tyto závěry nemohou být vazebními soudy vnímány jako "bianko šek," do kterého stačí vepsat odhad možného

---

¹⁸⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

¹⁸⁹ Článek 36 odst. 1 Listiny – Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu ve stanovených případech u jiného orgánu

Článek 40 odst. 2 Listiny – Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena

¹⁹⁰ § 331 odst. 1 alinea 1 – Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti

§ 331 odst. 4 písm. b) – Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li takový čin jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch

budoucího trestu za konkrétní stíhanou věc ve výši nejméně osm let odnětí svobody, a na jeho základě pak odůvodnit vzetí do vazby nebo následné ponechání ve vazbě. Musí být zohledněny námitky obviněného, který má právo prokazovat za těchto okolností existenci konkrétních skutečností (silných důvodů), jež důvodnou obavu z následků uvedených v § 67 písm. a) trestního řádu eliminují, a vylučují tak aplikaci tohoto vazebního důvodu. Může jimi být zejména míra celkové uspořádanosti životních poměrů obviněného, mobilita daná jeho zdravotním stavem, rozsah jeho místně založených citových, a prozatím (nejen hmotně) řádně, a především dlouhodobě, plněných zaopatřovacích vazeb, rámec jím dosud sdíleného společensky konformního jednání ve spojení s možnými zárukami ze strany jiných subjektů apod. To vše musí být přirozeně nahlíženo ve vzájemných souvislostech se zřetelem na konkrétní okolnosti případu.

Jako další faktor posuzování důvodnosti dalšího trvání vazby, je plynutí času. Konkrétní skutečnosti, zakládající důvodnost vazby na počátku, samozřejmě mohou během trvání vazby ztrácet na významu a pro další trvání vazby již nemusí stačit. I podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva je hrozba vysokého trestu nepochybně velmi relevantním faktorem pro hodnocení rizika útěku obviněného, sama o sobě však nemůže ospravedlnit dlouhotrvající vazbu. Takže při posuzování a přezkoumávání existence vazebních důvodů je tak povinností obecných soudů vzít v úvahu délku trvání vazby s ohledem na specifika konkrétního trestního řízení. Riziko uprchnutí nebo skrývání se obviněného za účelem vyhnutí se trestnímu stíhání nebo trestu po případném propuštění z vazby na svobodu nemůže být v případě dlouhotrvající vazby založeno výlučně na skutečnosti, že obviněnému hrozí vysoký trest. Delší trvání vazby musí být ospravedlněno dalšími závažnými konkrétními důvody, které vylučují nahrazení vazby jiným opatřením podle trestního řádu. V tomto případě se vrchní soud při obavě z útěku obviněného výhradně opíral o skutečnosti, které mají původ v době před zahájením trestního stíhání. Ústavní soud konstatoval, že poznatky zavádějící důvodnost rizika útěku mající původ v době před trestním stíháním a postačující pro vzetí do vazby v počáteční fázi trestního stíhání, musí vazební i stížnostní soud věnovat zvýšenou pozornost tomu, jestli tyto poznatky ob stojí i po uplynutí delšího času, během kterého je obviněný ve vazbě. V tomto případě se vrchní soud nijak nevypořádal se skutečností plynutí času a zeslábnutí rozhodnutí z doby vzetí do vazby, a i tak důvodů útekové vazby. V odůvodnění

rozhodnutí vrchního soudu byly vynášeny charakterové soudy ohledně osoby obviněného plynoucí z poukazu na jeho trestnou činnost. Nelze ovšem vyvozovat závěry ohledně morálky či charakteru obviněného ze samotné skutečnosti, že obviněný je trestně stíhán. To je při posuzování existence vazebních důvodů ve vazebním řízení nepřipustné, jelikož je v rozporu s ústavním principem presumpce neviný předjímat závěr o vině obviněného. Ústavní soud tak musel konstatovat, že odůvodnění vrchního soudu závažně porušuje princip presumpce neviný. Dále Ústavní soud apeluje na to, aby vazební věci byly projednávány s co největším urychlením. K tomuto nálezu bylo připojeno odlišné stanovisko soudkyně Ivany Janů, která není přesvědčena o nutnosti vyhovění této ústavní stížnosti. Podle ní má Ústavní soud reagovat pouze na nedostatky nejzávažnější a své zásahy tak eliminovat. Nedostatečnost odůvodnění napadených rozhodnutí v projednávané věci podle ní nepředstavuje pochybení ústavněprávní intenzity a ústavní stížnost by proto měla být odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.¹⁹¹ Ve smyslu popisovaných skutečností se ztotožňuji s odlišným stanoviskem soudkyně Ivany Janů, a to právě vzhledem k propuštění stěžovatele o několik měsíců později a následného zohlednění oslabení důvodů vazby z hlediska času. I přes uvedené výtky Ústavního soudu nevidím stížnost jako důvodnou.

Jako další si ještě dovoluji zmínit náleží Ústavního soudu ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10, kterým bylo ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce listin zrušeno ustanovení § 74 odst. 2 věty druhé části za středníkem včetně středníku zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, které zní: „*jde-li o propuštění z vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku, má stížnost státního zástupce odkladný účinek jen tehdy, podal-li státní zástupce také odvolání proti rozsudku.*“ Dále bylo také rozhodnuto, že obviněný bude vždy po vydání zprošťujícího rozsudku neprodleně propuštěn na svobodu, a že stížnost státního zástupce proti rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby na svobodu po vydání zprošťujícího rozsudku nemá odkladný účinek. Ústavní soud je toho názoru, že tato citovaná část ustanovení trestního řádu není ústavně konformní a odporuje tak požadavku na přiměřenost omezení osobní svobody vazbou, protože nerespektuje požadavek na prokázání přítomnosti zesílených důvodů pro další omezení osobní svobody vazbou. A proto plénum Ústavního soudu navrhlo zrušení předmětného ustanovení pro jeho rozpor s ústavním pořádkem v rámci ústavní stížnosti stěžovatele (sp. zn. II. ÚS 331/10),

---

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

jejíž podstatou byl, mimo jiné, názor, že jakékoliv pokračování vazby po vyhlášení zprošťujícího rozsudku soudem prvního stupně je v rozporu s Úmluvou, přičemž možnost pokračování vazby se opírá o předmětnou část napadaného ustanovení trestního řádu. Zásah do osobní svobody je nutno posuzovat vždy z hlediska času, a protože je vazba institutem výjimečným, může trvat jen po nezbytně nutnou dobu. Trvá-li však déle než dobu nezbytně nutnou, stává se opatřením nepřiměřeným, nepřipustně zasahujícím do základního práva na osobní svobodu jednotlivce garantovaného čl. 8 odst. 1 Listiny, jemuž je za dané situace třeba přiznat prioritu. Podle ESLP „je pak pokračování omezení osobní svobody ospravedlněno pouze tehdy, existují-li specifické indikace skutečné potřeby veřejného zájmu, které, nehledě na presumpci neviny, převáží nad principem respektování osobní svobody. Pokračující omezení osobní svobody vazbou musí být ve vztahu proporcionality k ústavně konformnímu veřejnému zájmu na účinném stíhání trestné činnosti. Plynutím času naopak ubývá legitimita omezení základních práv ve prospěch veřejného zájmu na naplnění účelu trestního řízení a zesiluje se potřeba obnovit respekt k základním právům jednotlivce. Aby zajistil respekt a ochranu základního práva na osobní svobodu, vyvinul ESLP tzv. doktrínu zesílených důvodů. Podle této doktríny musí obecné soudy respektovat požadavek nezbytnosti existence zesílených důvodů pro trvání omezení osobní svobody, jinak nelze pokračující omezení osobní svobody, byť k uvalení vazby mohlo dojít na základě důvodného podezření, aprobovat.“¹⁹² Při posuzování přiměřenosti omezení osobní svobody se obecný soud musí vypořádávat především s tím, zda je posilováno či oslabováno podezření ze spáchání trestného činu, pro který je obviněný trestně stíhán. I když trvání podezření patří mezi podmínku pro zákonnost pokračování vazby, po určité době samo o sobě nepostačuje. V takových případech musí soud určit, zda existují i jiné důvody, které předložily orgány činné v trestním řízení a které by ospravedlnily pokračování vazby. ESLP vždy posuzuje přiměřenost doby omezení osobní svobody vazbou a vyjádřil se již v mnoha svých rozhodnutích k tomu, kdy lze z hlediska časového vazbu považovat ještě za přiměřenou, a kdy již vazba představuje zásah do práva na osobní svobodu zaručeného Úmluvou. „Podle ESLP totiž existuje jistý časový limit, který odnětí svobody vazbou nesmí překročit. Vazba je institutem výjimečným a časově ohraničeným na nezbytně nutnou dobu. Zatímco určení počátku doby vazby nepředstavuje problém, jako

---

¹⁹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10

*zcela problematická se jeví otázka určení jejího konce, která by byla ještě v souladu s Úmluvou.*¹⁹³ Z judikatury ESLP vyplývá, že tato doba začíná okamžikem, kdy byla osoba fakticky zbavena svobody, a končí vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně, byť se ještě nestal pravomocným. Zprošťující rozsudek je vydáván za situace, kdy nebyla na základě předložených důkazů prokázána vina obviněného. V návaznosti na vydání tohoto rozsudku musí nalézací soud zkoumat, zda důvody vazby trvají nebo zda se nezměnily. Protože byl obviněný rozhodnutím soudu zcela zproštěn obžaloby, je v dané chvíli zřejmé, že vazební důvody již nejsou dány, a že další trvání vazby není nadále důvodné. Podle Ústavního soudu tato zákonná úprava trestního řádu, opravňující státního zástupce k podání stížnosti s odkladným účinkem, odporuje úzké interpretaci čl. 5 odst. 1 písm. c) ve spojení s čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Znění napadané části předmětného ustanovení trestního řádu je přitom zcela jednoznačné a jeho deficity nelze překonat ústavně konformním výkladem. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že napadená část ustanovení § 74 odst. 2 trestního řádu je v přímém rozporu s požadavky plynoucími z principů obsažených v judikatuře ESLP, a které tak nejsou českou právní úpravou respektovány. Pokračující omezení osobní svobody po vydání zprošťujícího rozsudku přestává být ospravedlnitelné z hlediska veřejného zájmu na účinném stíhání trestné činnosti, protože není naplněn požadavek přítomnosti zesílených důvodů pro další trvání vazby. Zproštění obžaloby tedy představuje onen okamžik v rámci trestního řízení, kdy důvody pro ponechání ve vazbě vymizely nebo jsou zeslabeny na minimum, neboť obvinění se ukázalo neoprávněným, a to výrokem soudu, a proto již není dán veřejný zájem na trvání vazby, který by mohl převážit nad požadavkem respektování osobní svobody. Odkladný účinek stížnosti státního zástupce nastoluje stav, kdy je od jednotlivce vyžadována větší oběť, než je možno od osoby, již svědčí presumpce nevinny - zde potvrzené soudem, rozumně požadovat. Ústavní soud proto nemůže akceptovat koncepci české právní úpravy, podle níž je další trvání vazby v dané chvíli umožněno. Proto nezbyvá než konstatovat, že trvání vazby nemůže být prodlouženo skrze odkladný účinek rozhodnutí o propuštění z vazby, vyvolaný stížností státního zástupce, neboť tato konstrukce vede k nepřijatelnému zásahu do ústavně garantovaného práva na osobní svobodu

---

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10

obviněného. Důsledkem zrušení této části trestního řádu, obviněný musí být vždy po vydání zprošťujícího rozsudku neprodleně propuštěn na svobodu.¹⁹⁴

Jak je patrné i z výše uvedených nálezů nejen sama Úmluva, ale i judikatura ESLP, výrazně ovlivňují rozhodování Ústavního soudu, a proto se v následující podkapitole pokusím tento soud a jeho rozhodování krátce přiblížit.

5.3. Evropský soud pro lidská práva

ESLP je mezinárodní soudní institucí, zřízenou Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod. Při splnění určitých podmínek může přijímat stížnosti od osob dovolávajících se porušení práv zaručených právě Úmluvou. „*ESLP přijímá stížnosti od jakékoli osoby, nevládní organizace nebo skupiny jednotlivců, považující se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou jednou ze smluvních stran (států) nebo, v případě tzv. mezinárodních stížností, od kterékoli smluvní strany.*“¹⁹⁵ Podle původního textu Úmluvy byly ustaveny dva orgány, a to Evropská komise a Evropský soud pro lidská práva. Ale počet stížností vyústil ve změnu tohoto kontrolního systému, kterým bylo přijetí Protokolu č. 11, jehož cílem bylo vytvoření nového stálého soudu. Pravomoc ESLP se stala obligatorní a bylo zrušeno právo Výboru ministrů Rady Evropy rozhodovat o stížnostech. Dále byly bývalý soud a Evropská komise nahrazeny jediným stálým soudem, a to ke dni 1. listopadu 1998, kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11. Popularita, a stále běžnější využití, souvisí samozřejmě s nárůstem stížností. Soud pro lidská práva je tvořen soudci, jejichž počet koresponduje s počtem smluvních stran. Soudci jsou voleni Parlamentním shromážděním Rady Evropy na dobu šesti let. „*Struktura soudu vychází z věcných hledisek spojených s povahou projednávaných záležitostí a člení se na výbory, senáty, Velký senát a Plénum.*“¹⁹⁶ Řízení je veřejné, ale ústní jednání se konají jen zřídka. Stížnost je možné podat buď osobně, nebo v zastoupení na základě plné moci. Soud ale samozřejmě, podobně jako Ústavní soud ČR, není soudem odvolacím. Není v jeho pravomoci rozsudky národních soudů rušit ani je měnit. Stížnost může být posuzována až po vyčerpání všech vnitrostátních právních prostředků nápravy, a to ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné rozhodnutí. Tedy,

¹⁹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10

¹⁹⁵ KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2

¹⁹⁶ ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2003, 226 s. ISBN 80-86395-52-9

pokud i poslední instance, kterou je zpravidla Ústavní soud, rozhodla o merituu věci. Úmluva zná také důvody nepřijatelnosti stížnosti, a ty jsou taxativně vyjmenovány v článku 35 odst. 2, 3 a 4 Úmluvy. Řízení je vedeno principem kontradiktornosti a veřejnosti. Soud v rámci řízení ve věci samé na základě zjištěných skutečností rozhodne, zda došlo k porušení Úmluvy nebo jejích Protokolů, o čemž vydá rozsudek. Ten nabývá právní moci po uplynutí tříměsíční lhůty ode dne vynesení, a to za předpokladu, že nebylo požádáno o postoupení případu Velkému senátu, nebo pokud tento senát takovou žádost zamítne. Rozsudek Velkého senátu je tak vždy konečný.

Článek 5 Úmluvy má zabránit nezákonnému zbavení svobody. Právě porušení práv zaručených tímto článkem je po článku 6 Úmluvy¹⁹⁷ namítáno jako nejčastější. Vzhledem k nálezům a skutečnostem výše uvedeným si dovoluji zmínit rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. září 2007 ve věci stížnosti č. 18642/04 Smatana proti České republice. Stěžovatel, který je občanem Slovenské republiky v této stížnosti poukazuje na délku trvání své vazby, a otázku, zda byly v dané věci dány důvody, pro něž nebylo možné skončit trestní řízení, které bylo proti němu vedeno, dále na skutečnost, že soudy nerozhodly urychleně o jeho stížnosti proti ponechání ve vazbě, a nakonec na nemožnost domoci se náhrady za zbavení své svobody. V červnu roku 2000 byl stěžovatel zadržen a obviněn z trestného činu padělání a pozměňování peněz a následně vzat do vazby. V únoru roku 2003 byl vrchním soudem zrušen rozsudek z října roku 2002 a stěžovatel byl uznán vinným z pokusu tohoto trestného činu a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let a k trestu vyhoštění na dobu neurčitou. Proti oběma těmito rozsudkům brojil stěžovatel ústavní stížností, která byla v říjnu 2004 Ústavním soudem odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Ve vazbě se stěžovatel nacházel od června roku 2000 do února roku 2003, kdy byl převeden do výkonu trestu. Stěžovatel po celou dobu brojil proti vazbě žádostmi o propuštění a stížnostmi proti rozhodnutím o ponechání ve vazbě, ale také i stížnostmi ústavními. Ústavní soud v listopadu roku 2003 stížnost zamítl, ovšem v odůvodnění svého nálezu konstatoval, že opomenutí soudů stanovit konečné datum vazby a posoudit, zda byly dány závažné důvody, pro něž nemohlo být řízení skončeno, je v rozporu s jeho judikaturou a představuje zásah do stěžovatelova práva na svobodu, měl však za to, že musí zohlednit stav věci, jakož i skutečnost, že stěžovatel již byl pravomocně odsouzen. Ústavní soud byl

---

¹⁹⁷ Článek 6 Úmluvy – právo na spravedlivý proces

toho názoru, že zrušení napadených rozhodnutí by nezajistilo účinnou nápravu zásahu a uvedl, že není příslušný pro zjednání nápravy dané situace. Stěžovatel se proto obrátil v srpnu roku 2004 na Ministerstvo spravedlnosti se žádostí o odškodnění za nezákonné rozhodnutí o ponechání ve vazbě. Jeho žádost byla odmítnuta, neboť předpokladem pro přiznání náhrady škody z titulu nezákonného rozhodnutí o vazbě je zastavení řízení nebo zproštění obžaloby. Ovšem jím napadená rozhodnutí soudů o ponechání ve vazbě nebyla zrušena ani změněna z důvodu nezákonnosti.

ESLP konstatoval, že přiměřenost délky vazby nelze posuzovat abstraktně, a že oprávněnost ponechání obžalovaného ve vazbě je nutno hodnotit v každém případě podle zvláštních okolností daného případu. Na to, aby délka vazby obžalovaného nepřesáhla přiměřenou lhůtu, musejí dbát v první řadě vnitrostátní soudní orgány. Za tímto účelem jsou povinny posoudit všechny okolnosti, jež by mohly vyjevit nebo vyloučit existenci skutečného požadavku veřejného zájmu, který by odůvodňoval výjimku z pravidla stanoveného v článku 5 Úmluvy, a pojednat o tom ve svých rozhodnutích, a přitom řádně přihlídnout k zásadě presumpce nevin. ESLP též připomíná, že trvání důvodného podezření o tom, že zadržená osoba spáchala trestný čin, je podmínkou pokračující vazby, ale po určité době to však již není dostačující. Soud tedy musí rozhodnout, zda další důvody uplatněné soudními orgány nadále ospravedlňují zbavení svobody. ESLP v projednávané věci podotýká, že vnitrostátní orgány opakovaně posuzovaly otázku ponechání stěžovatele ve vazbě. Orgány od počátku odmítaly ukončit vazbu s odvoláním na obavu z útěku, působení na svědky a recidivu. Ze spisu vyplývá, že obava z útěku, odůvodněná tím, že stěžovatel je cizím státním příslušníkem a hrozí mu přísný trest, trvala po celou dobu vazby. Musí se mít ovšem na paměti, že se riziko útěku postupem času nutně snižuje vzhledem k pravděpodobnému započtení vazby do případného výkonu trestu, a že existence důvodného podezření z účasti na závažných trestných činech a vyhlídka přísného rozsudku nemohou samy o sobě odůvodňovat dlouhou dobu trvání vazby. Soud však v tomto případě shledal, že odůvodnění sporných rozhodnutí zůstávalo prakticky stejné a bylo abstraktní povahy, neboť obsahovalo kritéria stanovená zákonem bez odkazu na konkrétní jednání stěžovatele. Soud navíc podotýká, že soudy v rozporu s § 71 odst. 4 a 6 trestního řádu, který jim ukládal posoudit, z jakých vážných důvodů nemohlo být trestní stíhání ukončeno, o této otázce mlčely. Pouze v posledních rozhodnutích se hovoří o složitosti věci, aniž však tato

rozhodnutí obsahovala upřesnění, v čem tato složitost spočívá, a to zejména v situaci, kdy již byla podstatná část důkazů shromážděna, a první rozsudek o odůvodněnosti obvinění byl vynesena. ESLP má za to, že důvody uplatněné soudy v jejich rozhodnutích nebyly dostatečné k ponechání stěžovatele ve vazbě během daného období.

ESLP dále podotýká, že dodržování práva každého podle článku 5 odst. 4 Úmluvy domoci se urychleného rozhodnutí soudu o zákonnosti zbavení svobody musí být posuzováno z hlediska okolností každého případu a s odkazem na skutečnost, že se jedná o svobodu jednotlivce. Stát proto musí jednat tak, aby řízení o zákonnosti vazby proběhlo v co nejkratší době, a toto konstatoval poté, co přezkoumal lhůty, ve kterých rozhodovaly vnitrostátní soudy, a dovodil závěr, že požadavek na urychlené rozhodnutí o zákonnosti vazby nebyl dodržen. Dále ESLP konstatoval, že vnitrostátní judikatura nebyla natolik jasná a konstantní, aby odstranila nejistotu stěžovatele ohledně praktického použití vnitrostátních prostředků, jež měl stěžovatel dle vyjádření vlády k dispozici.

ESLP shledal tuto stížnost jako přijatelnou, a rozhodl o porušení článku 5 odst. 3, 4 a 5 Úmluvy a přiznal stěžovateli 4000 eur jako náhradu morální újmy a 3234 eur jako náhradu nákladů řízení, sníženou o 850 eur jako náhradu právní pomoci. Návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění byl zamítnut. Na tomto příkladu je vidět, že i přes negativní stanoviska našich soudů, je možné domoci se spravedlivého rozhodnutí.¹⁹⁸

---

¹⁹⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Smatana* proti České republice, rozsudek ze dne 27. září. 2007, ke stížnosti č. 18642/04

6. Závěr

Jak se mi původně toto téma zdálo jako poměrně úzce vymezené, po bližším studiu nejen literatury a pramenů, ale hlavně bohaté judikatury našeho Ústavního soudu, jakož i Evropského soudu pro lidská práva, ukázalo se jako naopak velmi široké, a s ohledem na rozsah této práce ho nelze po všech směrech obsáhnout.

Pokusila jsem se vymezit a zaměřit spíše na všeobecný přehled možných omezení osobní svobody, a to právě podle článku 8 Listiny s pomocí předpisů trestního a občanského práva. V podstatě, na základě dikce článku 8 odst. 2 Listiny, podle kterého *„nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon,“* a i když je v dalších odstavcích upřesněn, je tak pouze na zákonodárci z jakých důvodů bude svoboda omezena či zbavena.

Hlavní část práce je obsažena v kapitole č. 4, ve které jsou rozsáhle popsány ony možnosti omezení osobní svobody, avšak vzhledem k rozsahu tématu nejsou zdaleka všechny vyčerpány. Naopak v kapitole č. 5 jsem se pokusila naznačit možnosti toho jak se bránit proti rozhodnutím, kterými byla omezena či zbavena osobní svoboda. Vzhledem k velmi bohaté judikatuře jsem se pokusila celou práci doplnit o některá rozhodnutí Ústavního soudu a potažmo samostatně nastínit některá jeho zajímavá rozhodnutí na základě svých názorů.

S přihlédnutím k rozsahu této problematiky jsem si dovolila zmínit, a to pouze okrajově, jako další možnost ochrany Evropský soud pro lidská práva. Stejně tak jsem také v souvislosti s tématem práce v krátkosti nastínila problematiku možnosti kompenzace za nezákonné zbavení osobní svobody.

Podle mého názoru se v oblasti omezení osobní svobody vyskytuje určitá dvojkolejnost, i když by obě hlavní oblasti řízení, a to jak trestní, tak i civilní, měly mít stejný úkol, existují v nich značné rozdíly. Omezení či zbavení osobní svobody v rámci trestního řízení vnímám u jednotlivce jako větší zásah než v řízení civilním.

Samotná úprava omezení osobní svobody podle Listiny se vzhledem k přesně stanoveným limitům jeví jako přesná, avšak vzhledem k jejímu podrobnému rozvedení pomocí zákonných předpisů, může být někdy nepřesně aplikována, z toho důvodu je porušení článku 8 a práva na osobní svobodu velmi častým předmětem ústavních stížností podaných k Ústavnímu soudu ČR, což

plyne i z jeho bohaté judikatury. Jako diskutabilnější vnímám úpravu ustanovení článku 8 odst. 6, ve které, v případě nedodržení lhůty 24 hodin, není ze strany státu žádná sankce. Jako je vazba vnímána jako velmi citelný zásah do osobní svobody, je její právní úprava daleko rozsáhlejší a obsáhlejší než úprava omezení osobní svobody podle předpisů občanského práva.

Resumé

In this thesis, I dealt with the right to personal freedom and the possibilities of its limitations. Although at first glance may not seem, this topic is very broad.

At the beginning of this thesis, I briefly define the concepts of freedom and personal liberty. In the next chapter 3, I tried to enshrine the right to personal liberty, and not just in our laws but also in international treaties. At the core of this thesis is chapter 4, which discusses the various possibilities restrictions of personal freedoms under the Charter of Rights and Freedoms, in particular the detention, arrest, their detailed elaboration using criminal laws, civil law and some others, that may restrict personal freedom.

In chapter 5, I tried to suggest ways to defend against the decision, which was restricted or deprived of personal freedom. Due to the very rich jurisprudence, I tried to add to the whole work some of the decisions of the Constitutional Court, even separately to clarify some of his own decisions, in my view, interesting. Marginally, with regard to the topic of the thesis, I briefly mentioned the European Court of Human Rights and his case law, which is also full decision.

The aim of this work was to try to define and describe the various restrictions of personal freedom through legislation and case law of the Czech Republic Czech courts.

Seznam použité literatury

Literatura:

BAHÝLOVÁ, Lenka; FILIP, Jan; MOLEK, Pavel; PODHRÁZKÝ, Milan; ŠIMÍČEK, Vojtěch a VYHNÁNEK, Ladislav. *Ústava České republiky: komentář*. Praha, 2010, 1533 s. ISBN 978-807-2018-147.

ČAPEK, Jan. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv. I. část, Úmluva*. Praha: Linde, 2010, 887 s. ISBN 978-80-7201-789-4.

ČAPEK, Jan. *Právní slovník evropské ochrany lidských práv*. 2. vyd. Praha: Orac, 2002. 439 s. ISBN 80-86199-55-X.

DANČÁK, Břetislav a ŠIMÍČEK Vojtěch. *Základní lidská práva a právní stát v judikatuře ústavních soudů*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000, 141 s. Sborníky, Sv. č. 4. ISBN 80-210-2451-8.

FLEGL, Vladimír. *Člověk a lidská práva: sbírka úmluv a deklarací*. 1. vyd. Praha: Spektrum, 1990, 206 s. ISBN 80-7107-000-9.

FLEGL, Vladimír. *Ústavní a mezinárodní ochrana lidských práv*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 292 s. ISBN 80-717-9125-3.

GRYGAR, Jiří. *Ochrana základních práv v Evropské unii*. 1. vyd. IFEC, 2001, 237 s. Justis. ISBN 80-86412-13-X.

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-740-5.

HOLLÄNDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 429 s. ISBN 978-80-7380-395-7.

HUBÁLKOVÁ, Eva. *Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura a řízení před Evropským soudem pro lidská práva: text je sestaven a uspořádán podle stavu k 1. 4. 2003*. Praha: Linde, 2003, 743 s. ISBN 80-7201-417-X.

KLÍMA, Karel a kolektiv. *Encyklopedie ústavního práva*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007, 776 s. ISBN 978-80-7357-295-2.

KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.

KLÍMA, Karel a kolektiv. *Ústavní právo*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, 786 s. ISBN 80-738-0261-9.

KUNTZ, Lothar. *Osobní svoboda a suverénní moc: člověk a společnost na rozhraní času: K problému legitimity státní moci v kontextu přirozenoprávních věd Hugo Grotia a Thomase Hobbesa*. Brno: Iuridica Brunensia, 1995, 76 s. ISBN 80-85964-12-0.

LEONI, Bruno a BASTIAT, Frédéric. *Právo a svoboda*. 1. vyd. Překlad Martin Froněk. Praha: Liberální institut, 2007, 336 s. ISBN 978-80-863-8950-9.

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústava a ústavní řád České republiky: komentář. 2. díl Práva a svobody*, 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-170-7.

PAVLÍČEK, Václav a kolektiv. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, 1120 s. ISBN 978-80-87212-90-5.

PIKNA, Bohumil. *Evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (prizmatem Lisabonské smlouvy)*. 3. roz. vyd. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-889-5.

POSPÍŠIL, Boleslav a VRCHA, Pavel. *Judikatura Ústavního soudu České republiky*. Praha: Linde, 1998, 238 s. ISBN 80-7201-092-1.

REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002. 263 s. ISBN 80-86199-57-6.

RŮŽIČKA, Miroslav a ZEZULOVÁ, Jana. *Zadržení a vazba v českém trestním procesu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, 832 s. ISBN 80-7179-817-7.

SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva: jejich přirozenoprávní základ: esej*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, 131 s. Moderní myšlení. ISBN 978-80-7429-036-7.

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: Komentář. I. díl*, 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 1525 s. ISBN 978-80-7400-043-0.

ŠIŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2003, 226 s. ISBN 80-86395-52-9.

WAGNEROVÁ, Eliška; ŠIMÍČEK, Vojtěch; LANGÁŠEK, Tomáš; POSPÍŠIL, Ivo a kolektiv. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 906 s. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-807-3577-506.

Prameny:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. prosince 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.)

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 11. ledna. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 9. ledna 1998, sp. zn. 219/97

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. února 2004, sp. zn. III. ÚS 554/03

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. února. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3958/13

Usnesení Ústavního soud ČR ze dne 26. února. 2014, sp. zn. III. ÚS 107/14

Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 6. května 2008, sp. zn. Pl. ÚS-st. 25/08

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. června 1996, sp. zn. I. ÚS 46/96

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. září 1997, sp. zn. III. ÚS 148/97

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. listopadu 1999, sp. zn. III. ÚS 188/99

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, 403/2002 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. února 2003, sp. zn. IV. ÚS 692/02

Nález Ústavní soudu ČR ze dne 3. července 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. II. ÚS 630/02

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. dubna 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. března 2005, sp. zn. Pl. ÚS 45/04

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. května 2006, sp. zn. I. ÚS 470/05

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. června. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. ledna 2007, sp. zn. II. ÚS 530/06

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. března 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. července 2007, sp. zn. II. ÚS 919/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. listopadu 2007, sp. zn. II. ÚS 1594/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. ledna 2008, sp. zn. Pl. ÚS 63/06

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. ledna 2010, sp. zn. III. ÚS 722/09

Nález Ústavní soudu ČR ze dne 4. března 2010, sp. zn. III. ÚS 2170/09

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. dubna 2010, sp. zn. Pl. ÚS 6/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. srpna 2010, sp. zn. III. ÚS 1926/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. března 2011, sp. zn. I. ÚS 3654/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. I. ÚS 2208/13

Rozsudek ESLP ve věci Smatana proti České republice, rozsudek ze dne 27. září 2007, ke stížnosti č. 18642/04

Rozsudek ESLP ve věci Husák proti České republice, rozsudek ze dne 4. prosince 2008, ke stížnosti č. 19970/04

Rozsudek ESLP ve věci Ťupa proti České republice, rozsudek ze dne 26. května 2011, ke stížnosti č. 39822/07

Webové prameny:

www.usoud.cz

www.nsoud.cz

www.eur-lex.europa.eu

www.bulletin-advokacie.cz

Elektronické zdroje:

Codexis Academia, ATLAS consulting spol. s.r.o.